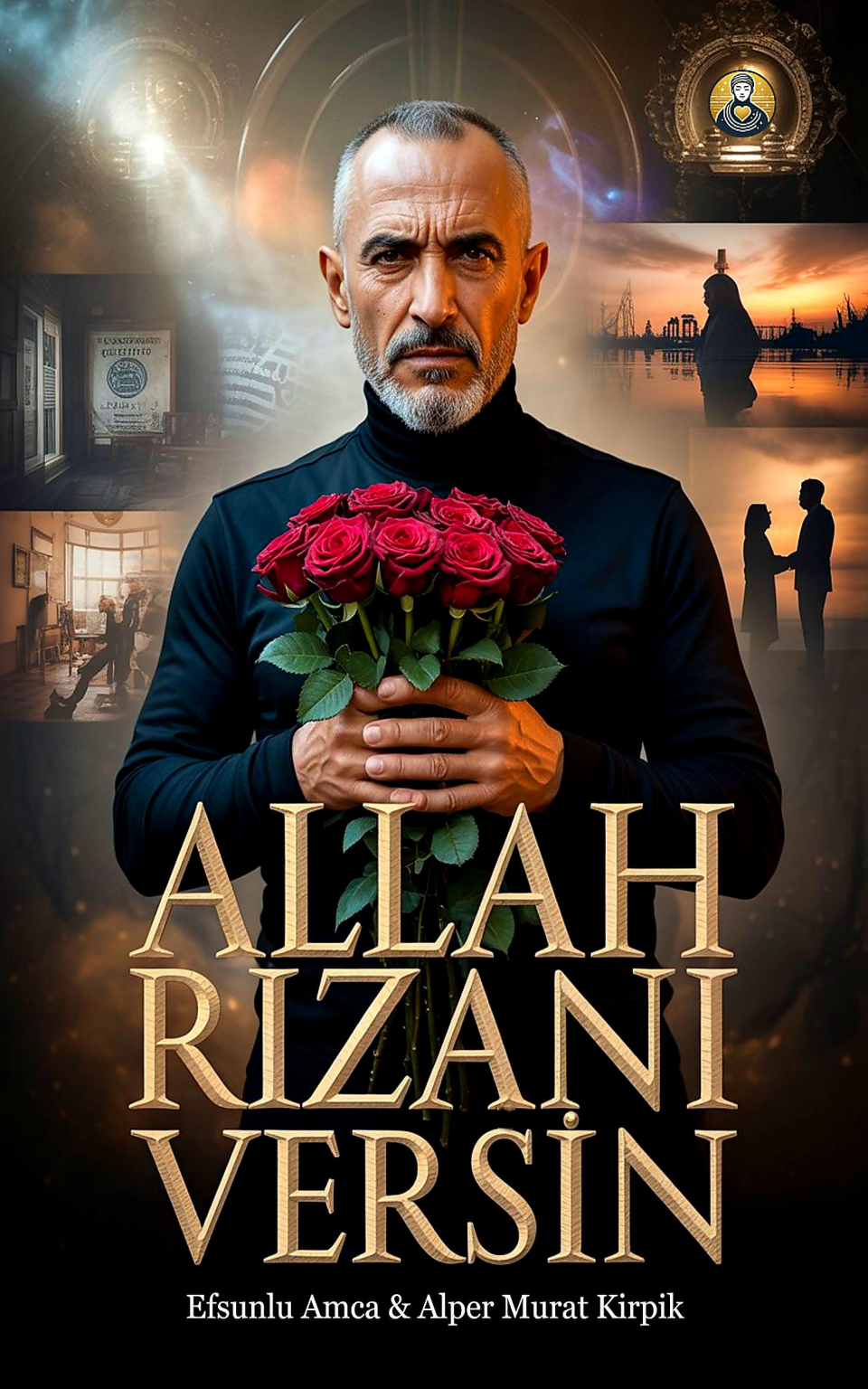
ALLAH
RIZANI
VERSİN
Efsunlu Amca & Alper Murat Kirpik

ALPER MURAT KİRPİK

Allah Rızanı Versin

Copyright © 2025 by Alper Murat KİRPİK

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, scanning, or otherwise without written permission from the publisher. It is illegal to copy this book, post it to a website, or distribute it by any other means without permission.

First edition

This book was professionally typeset on Reedsy.
Find out more at reedsy.com

Contents

1	GİRİŞ	1
2	BİRİNCİ BÖLÜM – RIZA NE DEĞİLDİR	4
3	İKİNCİ BÖLÜM – VERMEK Mİ, VAZGEÇMEK Mİ?	22
4	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – NİYETİN SESSİZ HÂLİ	31
5	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – GÖRÜNMEYEN KARŞILIK	39
6	BEŞİNCİ BÖLÜM – İYİLİK YAPIP UNUTMAK	51
7	ALTINCI BÖLÜM – KALBİN GİZLİ HESABI	62
8	YEDİNCİ BÖLÜM – ALLAH İÇİN OLAN ŞEYLER	67
9	SEKİZİNCİ BÖLÜM – DUANIN İNSANA DÖNÜŞÜ	73
10	DOKUZUNCU BÖLÜM – KABUL EDİLME KORKUSU	79
11	ONUNCU BÖLÜM – RIZAYA YAKLAŞMAK	83
12	SON BÖLÜM – ALLAH RIZANI VERSİN	87

1

GİRİŞ

Kimse kimseye kolay kolay "Allah rızanı versin" demez. Dilimiz buna alışık değildir. Daha çabuk çıkan söz şudur: "Allah cezanı versin." Öfkeliyken, kırılmışken, canımız yanmışken… Beddua dile daha yakındır. Çünkü ceza, içimizde biriken öfkeye denk düşer. Rıza ise emek ister. Düşünmek ister. Susmayı ister. Belki de bu yüzden rıza kelimesi dilimizde değil, en fazla duvar yazılarında yaşar.

Ben de tam bu yüzden diyorum ki: Rızanı versin.
Ama öyle rastgele bir rıza değil.
Dünya rızasını değil.
Geçici olanı hiç değil.
İnsanların alkışını, takdirini, "helal olsun"unu değil.

Benim kastettiğim rıza, Allah'ın kendisi.

Çünkü insan çoğu zaman rıza derken dünyayı kastediyor. İşim rast gitsin, yolum açılsın, önüm kesilmesin, elim dolsun, adım

anılsın… Bunlar oluyor mu? Oluyor. Ama bunların hiçbiri kalıcı değil. Hepsi bir gün eksiliyor, bitiyor, tersine dönüyor. Dünya rızası dediğin şey, sahibini sık sık yarı yolda bırakıyor. Bugün verdiğini yarın geri alıyor. Bugün yükselttiğini yarın unutturuyor. İşte bu yüzden, rıza dünya olunca insan doymaz hâle geliyor. Daha fazlasını ister, daha çoğunu bekler, daha iyisini hak ettiğini düşünür.

Benim derdim o rıza değil.

Ben diyorum ki:
Allah rızanı versin.
Yani Allah seni Kendisine razı kılsın.
Yani kalbin, başka bir karşılık aramasın.
Yani yaptığını, görülsün diye değil; kaybolsun diye yap.
Yani kazansan da kaybetsen de içinin dengesi bozulmasın.

Çünkü Allah'ın rızası, sonucu garanti etmez; istikameti sabitler.
Dünya rızası "olursa"ya bağlıdır.
Allah rızası "olmasa da" ayakta durabilmektir.

Bugün birine "Allah cezanı versin" dediğinde, aslında onun başına bir şey gelsin istersin. Bir denge bozulmasını dilersin. Ama "Allah rızanı versin" dediğinde, çok daha ağır bir şey söylersin: Onun iç dünyası değişsin istersin. Ölçüsü değişsin. Beklentisi değişsin. Dayandığı yer değişsin. Bu, cezanın çok ötesinde bir dönüşümdür. Ve belki de bu yüzden, insanlar bu cümleyi söylemekten çekinir. Çünkü rıza, kontrol edemeyeceğimiz bir alana işaret eder.

Ben bu kitabı, "ceza" dilinden "rıza" diline geçebilmek için

yazıyorum.
Başkalarını düzeltmek için değil.
Kendimi durdurabilmek için.

Eğer bir gün birine gerçekten "Allah rızanı versin" diyebilecek-sem, bunun bedelini önce kendim ödemem gerekecek. Çünkü rızayı isteyen, dünyanın pazarlığını bırakmayı göze almalıdır. Kalıcı olana yönelen, geçici olanla arasına mesafe koymalıdır. Daim olana razı olan, gelip geçeni putlaştırmamalıdır.

Benim rıza dediğim şey budur.
Dünya değil.
Sonuç değil.
Menfaat hiç değil.

Gerçek olan.
Kalıcı olan.

Daim olan: Allah.

2

BİRİNCİ BÖLÜM – RIZA NE DEĞİLDİR

"Rızayı sadece karşılık beklemek sanmak"

Rıza, çoğu insanın zihninde bir karşılık kelimesiyle yan yana durur. Bir şey yapılır, ardından rıza beklenir. Emek verilir, rıza umulur. Sabredilir, rıza ile ödüllendirilmek istenir. Bu düşünce biçimi o kadar yaygındır ki, rızayı bu çerçevenin dışında düşünmek neredeyse zorlaşır. Oysa rıza, en başta şunu söyleyerek başlar: Rıza, bir alışveriş değildir. Veren ile alan arasında kurulan bir denge oyunu hiç değildir. İnsan rızayı karşılık bekleme yerinden okumaya başladığında, daha baştan yanılır.

Karşılık beklentisi, insanın en doğal reflekslerinden biridir. Bir iyilik yaptığında teşekkür bekler. Bir fedakârlıkta bulunduğunda fark edilmek ister. Bir zorluğa katlandığında bunun bir gün "geri döneceğine" inanmak ister. Bu beklentiler,

insan olmanın doğal tarafıdır. Sorun, bu doğal tarafın rıza kavramının önüne geçmesinde başlar. Çünkü rıza, beklentiyle yan yana geldiğinde, yönünü kaybeder. Beklenti rızayı kirletmez belki; ama onu daraltır. Geniş olanı küçük bir hesaba hapseder.

İnsan, çoğu zaman yaptığı şeyin hemen ardından içinden şu soruyu geçirir: "Bunun karşılığı ne olacak?" Bu soru bazen açıkça sorulur, bazen de sessizce dolaşır. İbadetlerin arkasına gizlenir, iyiliklerin içine sızar, sabrın yanına ilişir. "Ben bunu yaptım, peki ne alacağım?" İşte rızayı sadece karşılık beklemek sanmak, tam da bu soruyla başlar. Oysa rıza, "ne alacağım" sorusunun değil, "neden yaptım" sorusunun alanıdır.

Karşılık beklentisi, rızayı geleceğe erteler. İnsan, yaptığı şeyin bugününü değil, yarınını düşünür. Bugünkü niyet geri planda kalır, yarınki sonuç öne çıkar. Böylece rıza, yaşanan bir hâl olmaktan çıkar; beklenen bir ödüle dönüşür. Bu da insanı sürekli tetikte tutar. "Henüz olmadı", "Daha gelmedi", "Buna değmedi" gibi cümleler iç dünyada çoğalmaya başlar. Rıza, insanı sakinleştirmesi gerekirken, onu huzursuz eder hâle gelir. Çünkü karşılık gelmedikçe, insan kendi niyetinden şüphe etmeye başlar.

Rızayı karşılık beklemek sanmanın bir başka sonucu da şudur: İnsan, yaptığı şeyleri ölçmeye başlar. Ne kadar verdim, ne kadar aldım? Ne kadar sabrettim, ne kadar karşılık gördüm? Bu ölçme hâli, fark edilmeden kalbin terazisini bozar. Çünkü rıza, ölçüye gelmez. Ölçülen şey artık rıza değildir; kazançtır. Kazanç dili ise insanı yorar. Sürekli hesap yapmayı, karşılaştırmayı, denge kurmayı gerektirir. Oysa rıza, hesap kapandığında

değil; hesap açılmadığında hissedilir.

Bir iyilik düşünelim. İnsan birine yardım eder. Yardım bittikten sonra içinde bir memnuniyet oluşur. Bu memnuniyet doğaldır. Sorun, bu memnuniyetin yerini beklentinin almasıyla başlar. Yardım edilen kişiden bir teşekkür beklenir. Belki bir gün hatırlanmak, belki zor zamanda aranmak… Eğer bunlar olmazsa, kalpte hafif bir kırgınlık belirir. "Ben onun için şunu yapmıştım" cümlesi zihinde dolaşmaya başlar. İşte bu noktada, yapılan şey iyilik olmaktan çıkar; alacak hâline gelir. Rıza ise, alacakla yan yana durmaz.

Rızayı sadece karşılık beklemek sanan insan, farkında olmadan yaptığı şeyleri saklamaya başlar. Açıkça söylemese bile, kalbin bir köşesinde defter tutar. Bu defterde yapılanlar yazılıdır. Kime ne yapıldı, ne zaman yapıldı, karşılığı alındı mı alınmadı mı… Bu defter büyüdükçe, insanın içi ağırlaşır. Çünkü rıza hafifletir, beklenti ağırlaştırır. Rıza insanı serbest bırakır; beklenti bağlar. Bekleyen insan, beklediği şeye mahkûm olur.

Karşılık beklentisi, ibadet alanında da kendini gösterir. İnsan namaz kılar, dua eder, oruç tutar. Bunlar yapılırken çoğu zaman bir karşılık hayali vardır. "Huzur bulayım", "İşim düzelsin", "Bir kapı açılsın", "Bir sıkıntım çözülsün." Bu istekler başlı başına yanlış değildir. İnsan darda kalınca dua eder. Ama rıza, duanın sonucuna bağlandığında, dua bir pazarlığa dönüşür. "Ben yaptım, Sen de yap" dili, fark edilmeden yerleşir. Bu dil, rızanın diline benzemez. Bu dil, şartlı bir dildir.

Rıza, şart cümlesi sevmez. "Eğer olursa razıyım" demek, rıza değildir. Rıza, "olsa da olmasa da"nın içinde anlam bulur.

Karşılık beklemek ise "olmazsa olmaz" üzerine kurulur. İşte bu yüzden, rızayı karşılık beklemek sanan insan, sonucu kontrol edemediği her durumda sarsılır. Beklediği şey gerçekleşmediğinde, sadece hayal kırıklığı yaşamaz; aynı zamanda inancını sorgular. "Ben bunca şey yaptım, neden olmadı?" sorusu, insanın içini kemirir. Oysa rıza, bu sorunun yükünü taşımaz.

İnsan bazen açıkça şöyle düşünür: "Ben iyi niyetliyim, o hâlde iyi şeyler olmalı." Bu düşünce ilk bakışta masumdur. Ama derinlemesine bakıldığında, rızayı sonuçla eşitleyen bir bakış açısıdır. Hayat ise bu denkleme uymaz. İyi niyetli insanların başına zor şeyler gelebilir. Sabredenler yorulabilir. Doğru olanı yapanlar yalnız kalabilir. Eğer rıza sadece karşılıkla ölçülüyorsa, bu durumlarda insanın elinde tutunacak bir şey kalmaz. İşte bu yüzden, rıza sonuçtan bağımsız bir duruş olmak zorundadır.

Rızayı karşılık beklemek sanmanın en büyük zararı, insanı sürekli başkalarına bakar hâle getirmesidir. Kim ne aldı, kime ne verildi, kimin işi rast gitti, kimin duası kabul oldu… Bu kıyas hâli, kalpte sessiz bir huzursuzluk üretir. İnsan kendini geri planda, ihmal edilmiş, unutulmuş hisseder. Oysa rıza, başkalarının payına bakmayı bırakabildiğin yerde başlar. Karşılık bekleyen insan ise başkasının payıyla ilgilenmeden duramaz.

Bu noktada şunu söylemek gerekir: Rıza, duygusuzluk değildir. "Hiçbir şey ummayacağım" demek de rıza değildir. Rıza, insanın umutlarını inkâr etmesi anlamına gelmez. Ama umutla pazarlık arasındaki farkı bilmeyi gerektirir. Umut, insanı ayakta tutar.

Pazarlık ise insanı yorar. Rızayı karşılık beklemek sanan insan, umut ettiğini zanneder; ama aslında pazarlık yapıyordur. Bu pazarlık, kalbin sessizliğini bozar.

Rızanın karşılık olmadığını anlamak, insanı ilk etapta boşlukta hissettirebilir. Çünkü alışılmış dayanaklar ortadan kalkar. "Madem karşılık yok, o zaman neden yapıyorum?" sorusu belirir. Bu soru korkutucudur. Ama aynı zamanda arındırıcıdır. İnsan bu soruyla yüzleştiğinde, niyetinin merkezine yaklaşır. Yaptığı şeyi gerçekten neden yaptığını sorgulamaya başlar. İşte bu sorgulama, rızanın kapısını aralar.

Rıza, insanın yaptığı şeyle kurduğu ilişkiyi değiştirir. Karşılık bekleyen insan, yaptığı şeye tutunur. Rıza arayan insan ise yaptığı şeyi bırakır. Bırakmak, unutmak anlamında değildir. Sahiplenmemek anlamındadır. "Bu benden çıktı" diyebilmektir. Karşılık beklemek, yapılan şeyi sürekli elde tutar. Rıza ise yapılan şeyi sahibine teslim eder. Bu teslimiyet, insanı hafifletir.

Bir işi yapıp arkasını dönmek kolay değildir. İnsan emeğini sever, hatırlamak ister. Ama rıza, hatırlanma arzusunu da törpüler. "Beni bilsinler" isteği, yerini "Allah bilsin" cümlesine bırakır. Bu cümle, kolay söylenir ama zor yaşanır. Çünkü Allah'ın bilmesi, insanın alkıştan vazgeçmesini gerektirir. Karşılık beklemek sanılan rıza ise alkışa yakındır.

Bu bölümün başında şunu söyledik: Rıza, bir alışveriş değildir. Bu cümle burada yeniden anlam kazanır. Alışverişte taraflar vardır, beklentiler vardır, sonuçlar vardır. Rızada ise yöneliş vardır. İnsan yüzünü nereye döndüğünü bilir. Karşılık gelmese de yönünü değiştirmez. Bu, insanı güçlü kılan bir duruştur.

Çünkü sonuçlara göre şekil alan bir inanç, en ufak sarsıntıda dağılır.

Rızayı sadece karşılık beklemek sanmak, insanı sürekli tetikte tutar. "Acaba oldu mu, olacak mı?" soruları bitmez. Oysa rıza, bu soruların sesini kısar. Tamamen susturmaz belki; ama belirleyici olmaktan çıkarır. İnsan yapar, elinden geleni verir, niyetini temiz tutmaya çalışır ve gerisini bırakır. Bırakmak, vazgeçmek değildir. Kontrol etmeye çalışmamaktır.

Bu bölüm, rızayı tanımlamak için değil; rızanın ne olmadığını ayırt etmek için yazıldı. Çünkü bazen doğruyu anlamanın yolu, yanlışı netleştirmekten geçer. Rıza, karşılık değildir. Rıza, ödül değildir. Rıza, sonuç garantisi hiç değildir. Rıza, insanın kalbinde kurduğu istikamettir. Bu istikameti sonuçlarla karıştırdığımızda, rızayı kaybederiz; elimizde sadece beklenti kalır.

Ve beklenti, insanı yorar.
Rıza ise, insanı serbest bırakır.

Bu fark anlaşılmadan, rıza hakkında söylenen her söz eksik kalır. Bu kitap, tam da bu eksikliği fark ettirmek için ilerler. Çünkü rıza, önce yanlış yerden alınır; sonra doğru yere bırakılır.

"İyi olayım ki" dili

İnsan çoğu zaman farkında olmadan konuşur. Kullandığı kelimelerin arkasındaki niyeti tartmadan cümle kurar. Bu cümlelerden biri de şudur: "İyi olayım ki…" Ardından genellikle

bir beklenti gelir. "İyi olayım ki başıma kötü şeyler gelmesin." "İyi olayım ki işlerim yoluna girsin." "İyi olayım ki karşılığını göreyim." Bu dil, masum gibi görünür. Hatta ilk bakışta doğruya yakın durur. Çünkü iyilik kötüye karşı, doğru yanlışın karşısındadır. Ama mesele kelimenin kendisi değil; cümlenin devamında gizlenen şarttır. İşte rızayı zedeleyen tam olarak bu şartlı dildir.

"İyi olayım ki" cümlesi, iyiliği bir araç hâline getirir. İyilik, kendi başına anlamlı bir duruş olmaktan çıkar; bir sonuca ulaşmak için kullanılan bir anahtara dönüşür. Anahtarın değeri, açtığı kapı kadar olur. Kapı açılmazsa anahtar anlamsızlaşır. Bu bakış açısında iyilik, sonuç üretmediği anda sorgulanır. "Demek ki yeterince iyi olmadım" ya da "Demek ki karşılığı bu değilmiş" gibi düşünceler belirir. Böylece iyilik, kalpte huzur üretmesi gerekirken, insanı içten içe kemiren bir beklentiye dönüşür.

Bu dil, fark edilmeden hayatın her alanına sızar. İbadette, ilişkilerde, sabırda, susmada… İnsan iyi olmaya çalışır; ama iyiliği bir koşula bağladığı için yorulur. Çünkü koşullu iyilik, insanı sürekli kendini denetlemeye zorlar. "Doğru yaptım mı?" "Yeterince iyi miydim?" "Neden olmadı?" soruları art arda gelir. Rıza ise bu soruların ağırlığını taşımaz. Rıza, insanı kendini sürekli ispat etmeye zorlamaz. "İyi olayım ki" dili ise insanı sürekli sınavda tutar.

Bu dili kullanan insan, çoğu zaman iyiliğin karşılığını hayatta arar. Bir şeylerin düzelmesini bekler. Yolunun açılmasını, yükünün hafiflemesini, engellerin kalkmasını… Eğer bunlar olmazsa, iç dünyada bir kırılma başlar. İyilikle hayat arasında kurulan bağ kopar. "Ben bu kadar çabaladım ama hâlâ zorlanıy-

orum" cümlesi sessizce dolaşır. Bu cümle, rızanın dili değildir. Bu cümle, şartlı bir beklentinin sesidir.

"İyi olayım ki" dili, insanın Allah ile kurduğu ilişkiyi de etkiler. Çünkü bu dil, farkında olmadan Allah'ı bir denge unsuruna indirger. "Ben iyi olursam, Sen de iyilik verirsin." Bu cümle açıkça söylenmese bile, kalbin derinliklerinde yer edebilir. Böylece iyilik, Allah'a yakınlaşmanın değil; Allah'tan bir şey almanın aracı hâline gelir. Bu yaklaşım, rızanın ruhuna terstir. Çünkü rıza, almak için yapılan iyilikten doğmaz. Rıza, doğru olduğuna inanıldığı için yapılan şeyin iç huzurundan doğar.

İnsan bazen iyiliği, kendini güvende hissetmek için yapar. "İyi olayım ki başıma bir şey gelmesin." Bu cümle, korkunun ürettiği bir iyiliktir. Korku, insanı hareket ettirebilir; ama uzun vadede yorar. Korkuyla yapılan iyilik, kalbi sakinleştirmez. Sürekli bir tetikte olma hâli üretir. Oysa rıza, korkunun değil; teslimiyetin alanıdır. "İyi olayım ki" dili ise teslimiyeti değil, kontrolü çağırır. İnsan, iyiliği bir kalkan gibi kullanmaya başlar. Ama hayat, bu kalkana her zaman uymayabilir.

Bu dilin en belirgin özelliği, iyiliği görünür kılma isteğidir. Çünkü sonuç bekleyen iyilik, fark edilmek ister. İnsan, "iyi olayım ki" dediğinde, bir yerlerde bunun karşılığının kayda geçmesini bekler. Bazen bu karşılık insanlardan gelir. Takdir, teşekkür, övgü… Bazen de hayattan beklenir. Kolaylık, rahatlık, bolluk… Ama karşılık görünmezse, iyilik yorgunluğa dönüşür. "İyi olmak zor" cümlesi bu noktada ortaya çıkar. Oysa zor olan iyilik değil; iyiliği şartlı hâle getirmektir.

"İyi olayım ki" dili, insanı başkalarıyla kıyaslamaya da sürükler.

"Ben bu kadar iyi olmaya çalışıyorum ama bak o…", "Ben bu kadar dikkat ediyorum ama yine de…" Bu kıyas, kalpte sessiz bir itiraz üretir. İtiraz arttıkça, iyiliğin saflığı azalır. İyilik, içten gelen bir duruş olmaktan çıkar; adaletsizlik hissiyle karışır. Rıza ise kıyasla barınmaz. Rıza, başkasının yolunu ölçmez. Kendi istikametini korur.

Bu dili kullanan insan, çoğu zaman iyiliği bir kimlik hâline getirir. "Ben iyi biriyim" demek ister. Bu cümle açıkça söylenmese bile, içten içe hissedilir. Kimlik hâline gelen iyilik, savunulması gereken bir alana dönüşür. İnsan kendini iyi olarak tanımladığı için, yaşadığı zorlukları haksızlık olarak görmeye başlar. "İyi insanlara bunlar olur mu?" sorusu belirir. Bu soru, rızanın sorusu değildir. Bu soru, beklentinin sesidir.

Rıza, iyiliği kimlik olmaktan çıkarır; yöneliş hâline getirir. "İyi olayım ki" dili ise iyiliği sonuç üretmesi gereken bir yatırıma dönüştürür. Yatırımın geri dönüşü geciktiğinde, insanın sabrı da tükenir. Sabır, sonuç odaklı olduğunda kırılgandır. Rıza odaklı olduğunda ise derinleşir. Çünkü rıza, sonucu değil; niyeti merkez alır.

Bu noktada önemli bir ayrım yapmak gerekir: İyi olmak ile iyi görünmek arasındaki fark. "İyi olayım ki" dili, çoğu zaman iyi görünmeye daha yakındır. Çünkü görünürlük, sonucu hızlandırır gibi gelir. İnsan iyi göründüğünde, karşılık alacağını düşünür. Oysa rıza, görünürlükle ilgilenmez. Rıza, bilinmeyen yerde de aynı kalabilmektir. Kimsenin görmediği bir iyilikte de aynı istikameti koruyabilmektir.

İnsan bazen şunu fark eder: İyiliği bırakamıyor ama iyilikten

de yoruluyor. Bu çelişki, "iyi olayım ki" dilinin ürettiği bir yorgunluktur. Çünkü insan, iyiliği bir yük gibi taşımaya başlar. Oysa rıza, yük hafifletir. Rıza ile yapılan şey, insanı tüketmez. Ama şartlı iyilik, insanı içten içe aşındırır. Bu aşınma, çoğu zaman sessizdir. Bir gün insan kendini şu cümleyi kurarken bulur: "Artık eskisi gibi hevesim yok." İşte bu heves kaybı, rızanın değil; beklentinin tükenmesidir.

"İyi olayım ki" dili, Allah'a yakınlık hissini de zedeler. Çünkü bu dil, yakınlığı sonuçlara bağlar. "İyi oluyorum ama neden yakın hissetmiyorum?" sorusu belirir. Oysa yakınlık, sonuçla ölçülmez. Yakınlık, yönle ilgilidir. Yüzünü nereye döndüğünle ilgilidir. Rıza, bu yönelişi sabitler. "İyi olayım ki" dili ise yönü sürekli değiştirebilir. Sonuç gelmedikçe, insan yönünü sorgular.

Bu dilin belki de en zor tarafı şudur: İnsan, kendi iyiliğini kendine karşı da kullanmaya başlar. "Ben bu kadar iyiyim, neden hâlâ böyle hissediyorum?" Bu cümle, insanın kendisiyle çatışmasına yol açar. İyilik, insanı kendine yaklaştırması gerekirken; insanı kendinden uzaklaştırır. Rıza ise insanı kendisiyle barıştırır. Çünkü rıza, "yeterince iyi miyim?" sorusunu merkeze almaz. "Doğru yerde miyim?" sorusunu öne çıkarır.

Bu bölümde anlatılan şey, iyiliği küçümsemek değildir. Tam aksine, iyiliği hafifletmemek içindir. İyilik, şartlı hâle geldiğinde hafifler. Rıza, iyiliği ağırlaştırır; ama yük yapmaz. Ağırlık, değerden gelir. Değerli olan şey, pazarlık konusu yapılmaz. "İyi olayım ki" dili ise iyiliği pazarlık masasına oturtur. Bu masa, rızanın masası değildir.

Rızanın ne olmadığını anlamak, insanı ilk başta huzursuz edebilir. Çünkü alışılmış cümleler çözülmeye başlar. "İyi olayım ki" cümlesi, belki de yıllardır fark edilmeden kuruluyordur. Bu cümlenin çözülmesi, insanı boşlukta bırakabilir. Ama bu boşluk, yeni bir niyetin alanıdır. İyiliğin, sonuçtan bağımsız bir duruş olabileceğini fark etmek, insanı daha sahici kılar.

Bu bölüm, okuyucuya şunu söylemek ister: İyi ol ama şart koyma. Doğru olanı yap ama garanti bekleme. Yüzünü hakikate dön ama sonucu kontrol etmeye çalışma. Rıza, tam da bu noktada başlar. "İyi olayım ki" dili sustuğunda, rızanın sesi duyulabilir. Bu ses yüksek değildir. Alkış istemez. Ama insanın içini sakinleştirir.

Rıza, iyiliğin arkasına eklenen bir cümle değildir. İyiliğin içinde taşınan bir istikamettir. Bu istikamet, sonuçlara göre bozulmadığında, insan hafifler. Hafifleyen insan, iyiliği yük olarak değil; hal olarak taşır. Bu hâl, rızanın ilk işaretidir.

Ve belki de bu yüzden, rızayı anlamak için önce şu cümleyi bırakmak gerekir:
"İyi olayım ki…"

Çünkü rıza, "ki" ile devam etmez.

"Gizli pazarlıklar"

İnsan çoğu zaman pazarlık yaptığını inkâr eder. Çünkü pazarlık dediğimizde akla açık bir alışveriş gelir: "Ben bunu veririm, sen şunu verirsin." Oysa rızayı zedeleyen pazarlıklar, yüksek sesle kurulmaz. Sessizdir. Hatta çoğu zaman dua gibi, iyilik gibi,

sabır gibi görünür. Bu yüzden tehlikelidir. Çünkü insan, fark etmeden Allah ile kendi içinde bir hesap açar. Adını koymaz ama şartlarını yazar.

Bu gizli pazarlıklar genellikle iyi niyetle başlar. "Ben elimden geleni yapayım." "Ben doğru durayım." "Ben susayım." Bu cümlelerin devamı çoğu zaman söylenmez ama kalpte tamamlanır: "Sonrası da ona göre gelsin." İşte bu "ona göre" kısmı, rızanın alanı değildir. Bu, beklentinin sessiz cümlesidir. Rıza, "ne gelirse gelsin" diyebilme hâlidir. Pazarlık ise "şu gelirse razıyım" demektir.

İnsan bazen ibadeti bile bu pazarlığın parçası hâline getirir. "Ben düzenli yapayım." "Ben aksatmayayım." Ardından kalpte bir bekleyiş başlar. Bir işin yoluna girmesi, bir sıkıntının kalkması, bir kapının açılması… Bunlar elbette dua edilebilir şeylerdir. Ama dua ile pazarlık arasındaki fark, niyette gizlidir. Dua, acziyetin dilidir. Pazarlık ise hak ediş hissinin. "Ben yaptım, artık sıra sende" duygusu, rızanın ruhunu incitir.

Bu gizli pazarlıklar çoğu zaman sabır kisvesi altında yürür. İnsan susar, katlanır, bekler. Ama bu bekleyişin içinde bir zaman tutma vardır. "Ne zamana kadar?" sorusu içten içe dolaşır. Sabır, zamanı Allah'a bırakmaktır. Pazarlık ise zamanı kontrol etmeye çalışmaktır. "Ben bu kadar dayandım, artık bitsin." Bu cümle, dudaktan dökülmese bile kalpte kurulduğunda, rıza yerini hesap defterine bırakır.

Gizli pazarlıkların en belirgin tarafı şudur: İnsan kendini haklı hisseder. Çünkü gerçekten de emek vermiştir. Gerçekten de susmuştur. Gerçekten de vazgeçmiştir. Ama rıza, haklılık

üzerinden kurulmaz. Rıza, teslimiyet üzerinden kurulur. Haklılık hissi büyüdükçe, beklenti de büyür. Beklenti büyüdükçe, hayal kırıklığı ihtimali artar. Sonra insan şu cümleyi kurar: "Bunca şeye rağmen…" İşte bu "bunca şeye rağmen" ifadesi, gizli pazarlığın açığa çıktığı yerdir.

Bu pazarlıklar bazen ahlak üzerinden yürür. "Ben kimseye kötülük yapmadım." "Ben kimseyi kırmadım." "Ben elimden geleni yaptım." Bunların hepsi doğru olabilir. Ama rıza, doğruların toplamı değildir. Rıza, doğruyu yaparken sonuç üzerinde hak iddia etmemektir. İnsan doğru yaptığını düşündükçe, hayatın ona borçlu olduğunu sanmaya başlayabilir. Oysa hayat borçlu değildir. Allah da kuluna borçlu değildir. Bu fark unutulduğunda, rıza zedelenir.

Gizli pazarlıkların bir kısmı da "görülme" beklentisiyle ilgilidir. İnsan fark edilmek ister. Allah katında olmasa bile, insanlar tarafından. "Kimse bilmese de Allah biliyor" cümlesi bazen teselli gibi söylenir ama kalbin derininde şu arzu saklıdır: "Bir yerden belli olsun." Bu da bir pazarlıktır. Görünmeyen bir iyiliğin görünür bir karşılığı olsun isteği… Rıza ise görünmemeyi de içine alır. Bilinmemeyi de taşır.

Bu pazarlıklar, insanın iç huzurunu yavaş yavaş kemirir. Çünkü pazarlık yapan insan, sürekli sonucu kontrol eder. "Oldu mu?" "Yaklaştı mı?" "Hâlâ aynı mı?" Bu kontrol hâli, insanı anın içinden çeker. Oysa rıza, anı kabul edebilme hâlidir. Şu anda olanla kalabilmektir. Pazarlık ise insanı sürekli bir sonraki ana taşır. "Sonra rahatlayacağım." "Sonra geçecek." Bu "sonra" hiç gelmediğinde, insan yorulur.

Gizli pazarlıkların belki de en ağır tarafı, insanın Allah ile ilişkisini gölgelemeleridir. Çünkü kul, fark etmeden Rabbini bir denge unsuru gibi görmeye başlar. "Ben bu kadar yapıyorsam, bunun bir karşılığı olmalı." Bu düşünce, Allah'ı veren konumuna indirger. Oysa Allah, pazarlık yapılan bir merci değildir. O, dilediğini dilediği gibi verendir. Rıza, bu hakikati içselleştirebilmektir.

İnsan bazen gizli pazarlık yaptığını ancak işler yolunda gitmediğinde fark eder. Çünkü o zaman içinden bir itiraz yükselir. Bu itiraz, yüksek sesle söylenmez ama hissedilir. Bir kırgınlık, bir küskünlük, bir mesafe… "Demek ki olmuyormuş" duygusu… Oysa rıza, olmadığında da bozulmayan bir yöneliştir. Pazarlık bozulduğunda insan geri çekilir. Rıza ise geri çekilmez; sadece derinleşir.

Bu pazarlıkların fark edilmesi, insanı rahatsız edebilir. Çünkü insan kendini samimi sanır. Ve çoğu zaman da samimidir. Ama samimiyet, niyetin berraklığıyla ilgilidir. Niyetin içine şart karıştığında, samimiyet zedelenir. Bu zedelenme ahlaki bir suç değildir; insani bir hâlidir. Ama fark edilmediğinde, rızayı örter.

Rıza, "Ben verdim, karşılığını beklemiyorum" demek değildir sadece. Daha derin bir yerdedir. Rıza, "Ben doğru yerde duruyorum, sonucu sana bırakıyorum" diyebilmektir. Gizli pazarlık ise sonucu kendi lehine çekmeye çalışmaktır. Bu çaba çoğu zaman insanı yorar. Çünkü insan, gücünü aşan bir yük taşımaya çalışır.

Bu bölümde anlatılan şey, dua etmeyi, istemeyi, arzulamayı

kötülemek değildir. İnsan ister. İsterken acizdir. Ama istemekle pazarlık yapmak aynı şey değildir. İstemek, kapıda durmaktır. Pazarlık yapmak, kapıyı zorlamaktır. Rıza, kapının önünde bekleyebilmektir. Açılırsa şükür, açılmazsa sükûnetle durabilmektir.

Gizli pazarlıkları fark eden insan, ilk başta bir boşluk hissedebilir. Çünkü elinden bir kontrol alanı alınmış gibidir. Ama bu boşluk, rızanın alanıdır. Kontrol bırakıldığında, kalp hafifler. Hafifleyen kalp, olanı olduğu gibi görmeye başlar. İşte o zaman iyilik pazarlık olmaktan çıkar, hâl olur.

Rıza, "verdim ama" ile başlamaz.
Rıza, "yaptım ama" ile devam etmez.
Rıza, "dayandım ama" diye bitmez.

Bu "ama"lar, gizli pazarlıkların izleridir.

Rıza, cümleyi noktada bitirebilmektir.
Devamını şartlara bağlamadan.

"İbadetin arka planındaki beklentiler"

İbadet, dışarıdan bakıldığında berrak bir eylem gibi görünür. Vakti vardır, şekli vardır, dili vardır. İnsan namaza durur, dua eder, oruç tutar, verir, vazgeçer. Bütün bunlar, rızaya giden yolun taşları gibi anlatılır. Ama mesele yalnızca görünen değildir. Çünkü ibadetin değeri, hareketin kendisinden önce, onun arka planında taşınan niyetle belirlenir. İşte rızayı zedeleyen yer de çoğu zaman burasıdır: İbadetin arka planında sessizce duran beklentiler.

İnsan çoğu zaman ibadet ederken farkında olmadan bir sonuç hayali kurar. Bu hayal açık değildir, dile gelmez, hatta bazen bilinçli bile değildir. Ama kalpte bir köşede durur. "Bir şeyler değişsin." "Bir kapı açılsın." "Bu hâl bitsin." İbadet bu beklentinin aracı hâline geldiğinde, rıza yavaş yavaş yerini umulan neticeye bırakır. O zaman ibadet, teslimiyet olmaktan çıkar; çözüm üretme çabasına dönüşür.

Burada yanlış olan ibadetin kendisi değildir. Yanlış olan, ibadeti bir anahtar gibi görmektir. "Bunu yaparsam, şu olur." Bu denklem, modern insanın zihnine çok tanıdıktır. Çünkü her şeyin karşılığı vardır. Emek–sonuç ilişkisiyle yaşarız. Ama ibadet bu mantıkla kurulduğunda, Allah ile kul arasına görünmez bir hesap çizelgesi girer. Kul fark etmeden not tutmaya başlar. Kaç gündür, ne kadar, ne sıklıkla… Sonra kalp sorar: "Peki neden hâlâ?"

İbadetin arka planındaki beklentiler çoğu zaman masum görünür. İnsan sıkıntıdadır, daralmıştır, yorulmuştur. Elbette rahatlamak ister. Elbette ferahlık diler. Ama rıza, ferahlığı talep etmekle değil, ferahlık gelmese de yönünü bozmamakla ilgilidir. İbadeti sadece rahatlama kapısı olarak görmek, onu dar bir alana sıkıştırır. Oysa ibadet, sonucu değil yönü düzenler.

Bazı beklentiler daha inceliklidir. İnsan ibadet ederken "iyi bir kul" hissini taşımak ister. Bu kötü bir arzu değildir ama tehlikelidir. Çünkü ibadet, insanı büyüten bir ayna hâline geldiğinde, rıza geri çekilir. Kul, fark etmeden kendi hâlini izlemeye başlar. "Eskisi gibi değilim." "Daha dikkatliyim." "Daha düzenliyim." Bu iç konuşmalar, ibadetin merkezine yerleştiğinde, Allah'ın rızası yerine nefsin tatmini geçer.

İbadetin arka planındaki beklentilerden biri de korunma arzusudur. "Ben elimden geleni yapıyorum, başıma kötü bir şey gelmemeli." Bu düşünce, insanı fark etmeden şartlı bir teslimiyete götürür. Oysa rıza, korunmuş bir alan vaat etmez. Rıza, başa gelenin anlamını Allah'a bağlamaktır. İbadeti bir kalkan gibi görmek, onu olması gerekenden başka bir yere taşır.

Bazı insanlar için ibadet, bir tür denge kurma aracına dönüşür. Hayatın başka alanlarındaki eksikler, ibadetle telafi edilmeye çalışılır. "Ben burada aksıyorum ama burada iyiyim." Bu da bir beklentidir. İbadetin bir şeyleri örtmesi, dengelemesi, yerine geçmesi beklenir. Oysa ibadet, örtmez; açar. Dengelemez; gösterir. Rıza, bu açılan yerde kalabilmektir.

İbadetin arka planında bazen insanlar vardır. İnsan, farkında olmadan başkalarının bakışını da hesaba katar. "Beni böyle bilsinler." "Beni böyle görsünler." Bu beklenti açık bir riya olmayabilir. Ama ibadetin yükünü ağırlaştırır. Çünkü kul, artık yalnız değildir; seyircisi vardır. Rıza ise seyircisiz bir hâlidir. Kimsenin bilmediği, görmediği, takdir etmediği yerde de bozulmayan bir yöneliştir.

Bir diğer beklenti, hız beklentisidir. İbadetin etkisi hemen hissedilsin istenir. Kalp hafiflesin, zihin sakinleşsin, işler yoluna girsin. Olmadığında hayal kırıklığı başlar. "Demek ki bir şeyler eksik." Bu düşünce, insanı sürekli kendini ölçmeye iter. Oysa rıza, ölçümden vazgeçmektir. Etkinin zamanını Allah'a bırakmaktır.

İbadetin arka planındaki beklentiler, insanı yavaş yavaş yorar.

Çünkü ibadet artık bir yük taşır: Sonuç üretme yükü. Kul, ibadeti yaptığı hâlde rahatlayamaz. Çünkü gözü sürekli sonuçtadır. Bu hâl, ibadetin ruhunu incitir. İbadet, insanı Allah'a yaklaştıracağına, onu kendi beklentilerine yaklaştırır.

Rıza, ibadeti sonuçtan ayırabilmektir. "Ben yapıyorum çünkü bu doğru." Nokta. Devamı şart değildir. Devamı gelirse şükürdür, gelmezse sükûnettir. İbadeti bu noktada tutabilen insan, arka plandaki beklentileri yavaş yavaş fark etmeye başlar. Fark etmek, terk etmekten önce gelir.

Bu beklentiler tamamen yok olur mu? Hayır. İnsan insan olduğu sürece ister, bekler, umut eder. Ama rıza, bu beklentilerin yönetime geçmesine izin vermemektir. Direksiyonu onlara bırakmamaktır. İbadeti bir araç değil, bir duruş hâline getirmektir.

Rıza, "ibadet ettim, hâlâ zor" cümlesine rağmen yönünü kaybetmemektir.

Rıza, "bunca zamandır yapıyorum" demeden yapmaya devam edebilmektir.

Rıza, ibadeti bir sonuç talebiyle değil, bir yakınlık niyetiyle taşıyabilmektir.

İbadetin arka planı temizlendikçe, rıza görünür hâle gelir. Beklentiler susar, kalp konuşur. Ve insan ilk defa şunu fark eder: İbadet bir şeyleri değiştirmek için değil, insanın yerini bilmesi içindir.

3

İKİNCİ BÖLÜM – VERMEK Mİ, VAZGEÇMEK Mİ?

"Vermekle vazgeçmek arasındaki fark"

İnsan çoğu zaman verdiğini sanır. Elinden bir şey çıkmıştır, bir yük omzundan inmiştir, bir fedakârlık yapılmıştır. Bu yüzden içten içe kendini "veren" tarafta görür. Oysa her elden çıkan şey, gerçekten verilmiş olmaz. Bazı şeyler yalnızca bırakılmıştır; bazıları ise mecbur kalındığı için terk edilmiştir. Vermekle vazgeçmek arasındaki fark, tam da bu noktada belirir. Görünüşte benzer, iç dünyada ise bambaşkadır.

Vermek, bilinçli bir yöneliştir. Vazgeçmek ise çoğu zaman zorunluluğun sonucudur. İnsan bazen gücü yetmediği için vazgeçer. Yorulduğu için, karşılık görmediği için, artık taşıyamadığı için… Bu vazgeçiş, bir kırılmanın ardından gelir. İçinde burukluk vardır. Bir "keşke" saklıdır. Vermek ise kırılmadan gelir. İçinde sükûnet vardır. "Bende kalmasın" diyen bir gönül hâlidir.

İnsan, vazgeçtiği şeyleri de kendine yazabilir. "Bak, bundan vazgeçtim" der. Ama bu cümlede bir eksiklik hissi vardır. Çünkü vazgeçilen şey hâlâ kalpte yaşamaya devam eder. Sadece elde değildir. Verilen şey ise kalpte de bırakılmıştır. Artık dönüp bakılmaz. Hesabı tutulmaz. Hatırlatılmaz. İşte rızaya yakın olan hâl, budur.

Vermekle vazgeçmek arasındaki en temel fark, niyette gizlidir. Vazgeçen insan, çoğu zaman içinden şunu geçirir: "Zaten olmuyordu." "Zaten değmiyordu." Bu cümleler, bir savunmadır. Kalbin kendini koruma biçimidir. Veren insan ise böyle cümlelere ihtiyaç duymaz. Çünkü o, değip değmemesi üzerinden bir muhasebe yapmaz. "Bende kalmaması daha doğru" demesi yeterlidir.

Bazen insan, bir beklentiden vazgeçtiğini sanır. Oysa sadece umut etmeyi ertelemiştir. İlk fırsatta o beklenti yeniden ortaya çıkar. Bu, vazgeçmek değildir. Bu, beklemeyi askıya almaktır. Vermek ise beklentinin kökünü bırakmaktır. Bir daha sulamamaktır. "Olursa olur" demektir ama içten içe "olmalı" dememektir.

İlişkilerde bu fark daha net hissedilir. İnsan bazen haklı olmaktan vazgeçtiğini söyler. Ama bu vazgeçişin içinde bir sitem saklıdır. "Ben sustum." "Ben alttan aldım." Bu cümleler, verilmiş bir hakkı değil, bastırılmış bir talebi gösterir. Hak gerçekten verildiğinde, sessizlik ağır gelmez. Çünkü içte bir rahatlama vardır. Rıza, bu rahatlamayla komşudur.

Vermek, insanın kendini eksilttiği bir hâl değildir. Aksine, fazlalıklardan arınma hâlidir. Vazgeçmek ise çoğu zaman eksilme hissiyle gelir. İnsan bir şey kaybetmiş gibi olur. Çünkü vazgeçtiği şey, hâlâ onun zihin alanında yer kaplamaktadır. Verilen şey ise alan açar. Ferahlık getirir. Bu yüzden rıza, vazgeçmekten çok vermeye yakındır.

İnsan bazen "Allah için vazgeçtim" der. Bu cümle çok değerlidir ama dikkat ister. Eğer vazgeçilen şey, hâlâ içte bir ağırlık yapıyorsa, orada henüz verme gerçekleşmemiştir. Allah için verilen şey, kalpte hafifler. Allah için vazgeçilen ama hâlâ taşınan şey, zamanla yorgunluk üretir. Bu yorgunluk, rızayı zorlar.

Vermekle vazgeçmek arasındaki fark, zamanla da kendini gösterir. Vazgeçilen şeyler sık sık hatırlanır. Uygun bir anda tekrar gündeme gelir. "Ben zamanında…" diye başlayan cümleler genellikle vazgeçiş hikâyeleridir. Verilen şeyler ise hatırlanmaz. Çünkü artık sahiplik duygusu kalmamıştır. Rıza, hatırlamayan bir hâlidir.

Bazı insanlar, vazgeçmeyi bir erdem gibi taşır. Kendini sürekli bırakan, sürekli geri çeken bir duruş… Ama bu duruşun içinde bir yıpranma varsa, orada rıza yoktur. Rıza, insanı ezmez. Aksine, insanı yerli yerine koyar. Vermek, insanı küçültmez; netleştirir. Vazgeçmek ise bazen insanı silikleştirir.

Bu fark, ibadetlerde de görülür. İnsan bazen bir isteğinden vazgeçer. "Artık istemiyorum" der. Ama bu cümle, bir kırgınlığın ardından gelmişse, içinde bir küskünlük vardır. Vermek ise küsmeyi içermez. "Bunu sana bırakıyorum" demektir. Bu cümlede bir güven vardır. Rıza, güvenle beslenir.

Vermek, aktif bir tercihtir. Vazgeçmek ise çoğu zaman pasif bir sonuçtur. Biri ayağa kalkarak yapılır, diğeri oturarak. Bu yüzden rıza, vazgeçenlerin değil, verenlerin hâlidir. Çünkü rıza, bilinçli bir duruş ister. "Ben burada duruyorum" diyebilmeyi ister.

İnsan her vazgeçişte kendine şu soruyu sorabilir:

"Ben bunu gerçekten verdim mi, yoksa sadece bıraktım mı?"

Bu sorunun cevabı, kalpteki ağırlıktan anlaşılır. Ağırlık varsa, hâlâ tutuluyordur. Hafiflik varsa, verilmiştir.

Rıza, elden çıkandan değil, kalpte kalandan anlaşılır.

Vermek, kalbi de serbest bırakır.

Vazgeçmek ise bazen sadece eli boşaltır.

İşte bu yüzden mesele "ne bıraktın" değil, "neyi teslim ettin" meselesidir.

"Bir şeyi Allah için bırakmanın iç sızısı"

Allah için bırakmak, dışarıdan bakıldığında çok yüce bir cümle gibi durur. Temizdir, nettir, güçlüdür. İnsan bunu söylediğinde kendini de güçlü hisseder. Çünkü bir tercihte bulunmuştur. Bir şeyi seçmiş, bir şeyden vazgeçmiştir. Ama bu cümlenin içinde her zaman bir sızı saklıdır. İşte bu sızı, çoğu zaman konuşulmaz. Çünkü konuşulursa, bırakmanın değeri azalacak sanılır. Oysa o sızı, rızanın eşiğidir.

Bir şeyi Allah için bırakmak, her zaman ferahlık getirmez. Bazen tam tersine, kalpte ince bir ağrı bırakır. Bu ağrı, bırakılan şeyin değersizliğinden değil; insanın ona gerçekten bağlanmış olmasındandır. Eğer kolayca bırakılıyorsa, zaten çok tutulmamıştır. Gerçek bırakışlar, içte iz bırakır. Bu iz, rızaya aykırı değildir. Aksine, rızanın henüz tamamlanmadığını gösterir.

İnsan çoğu zaman bu sızıyı kendine yakıştıramaz. "Allah için bıraktım, niye içim acıyor?" diye sorar. Bu soru, insanı suçluluk duygusuna sürükleyebilir. Oysa sızımak, geri dönmek demek değildir. Kalbin alışkanlığını terk etmesi zaman alır. El bırakır ama kalp geriden gelir. Bu gecikme, insan olmanın tabiatındandır.

Allah için bırakılan şeyler çoğu zaman insanın hayatında bir boşluk açar. O boşluk hemen dolmaz. Çünkü insan, bir şeyi sadece kendisi için değil, onun etrafında kurduğu hayaller için

de bırakmıştır. O hayallerin yıkılması, sızıyı derinleştirir. Rıza, bu boşluğu aceleyle doldurmamaktır. Sızıya hemen bir gerekçe bulmaya çalışmamaktır.

Bazı insanlar bu sızıyı bastırmaya çalışır. "Zaten değmezdi." "Zaten bana yaramıyordu." Bu cümleler, sızıyı dindirmez; sadece üzerini örter. Oysa rıza, gerçeği inkâr etmez. "Değiyordu ama bıraktım" diyebilmeyi ister. Çünkü değerli olanı bırakabilmek, rızanın alanıdır. Değersizi bırakmak zaten kolaydır.

Bir şeyi Allah için bırakmanın sızısı, bazen uzun sürer. İnsan beklemediği anlarda o şey aklına gelir. Bir hatıra, bir koku, bir kelime… Kalp yeniden yoklar. "Hâlâ burada mıyım?" diye sorar. Bu yoklama, geri dönüş isteği değildir her zaman. Bazen sadece vedanın tam yapılmamış olmasıdır. Rıza, vedayı zamana yayabilmektir.

Bu sızı, insanın samimiyetini de ortaya çıkarır. Çünkü insan gerçekten Allah için bıraktıysa, sızının ortasında bile yönünü değiştirmez. "Canım yanıyor ama durduğum yer doğru" diyebiliyorsa, orada rıza filizlenir. Rıza, acının yokluğu değil; acıya rağmen istikameti koruyabilmektir.

Bazı insanlar bu sızıyı başkalarına anlatmak ister. Anlaşılsın, takdir edilsin, görülmek ister. Bu çok insani bir ihtiyaçtır. Ama rıza, görülmeyen sızıyla da yürüyebilmektir. Kimsenin bilmediği bir bırakış, kimsenin alkışlamadığı bir vazgeçiş… Allah için olanın tartısı, insanların elinde değildir.

Bir şeyi Allah için bırakmanın sızısı, zamanla şekil değiştirir. İlk başta acı olan şey, sonra bir ağırlık hâline gelir. Ağırlık da zamanla yerini dinginliğe bırakır. Bu süreç herkes için aynı değildir. Kimi çabuk geçer, kimi uzun sürer. Rıza, bu süreyi başkalarıyla kıyaslamamaktır.

Bu sızı, bazen insanın duasına da yansır. Dua ederken

cümleler kısalır. Çok şey istemek yerine, sadece durmak istenir. "Beni burada tut" demek yeterli olur. Rıza, işte bu noktada derinleşir. Çünkü artık istenen şey bir karşılık değil, bir sebat hâlidir.

Allah için bırakılan şeylerin yerine bazen başka şeyler gelir. Bazen gelmez. Rıza, bu sonucu belirlemeye çalışmamaktır. "Bıraktım, yerine ne geldi?" sorusu, gizli bir beklentidir. Rıza ise "bıraktım" cümlesinde durabilmektir. Devamını Allah'a bırakabilmektir.

Bu sızıyı yaşayan insan, başkalarının kolay cümlelerinden incinebilir. "Allah için bırakan üzülmez." "Gerçekten bıraksan acımaz." Bu sözler iyi niyetlidir ama gerçeği tam yansıtmaz. Kalp, bağlandığı şeyi kolay kolay unutmaz. Rıza, unutmak değildir. Rıza, hatırlarken geri dönmemektir.

Bir şeyi Allah için bırakmak, kalpte bir iz bırakır. O iz, bir yara değil; bir işarettir. İnsana nereden geçtiğini hatırlatır. O izi taşıyabilen insan, zamanla şunu fark eder: Sızı azalmıştır ama yön sağlamdır.

Rıza, sızının bitmesi değildir.

Rıza, sızının içinden geçerken istikameti bozmamaktır.

Rıza, kalp ağrırken bile "buradayım" diyebilmektir.

İşte bu yüzden, Allah için bırakmanın sızısı rızanın düşmanı değil, onun habercisidir.

"Kaybediyor gibi hissetmenin manası"

İnsan bazen gerçekten kaybetmez ama öyle hisseder. Elindekini kendi iradesiyle bırakmıştır, doğru olduğuna inanmıştır, hatta "Allah için" demiştir. Buna rağmen içinden bir ses, durmadan aynı şeyi fısıldar: "Eksildin." İşte bu his, çoğu zaman rızayla karıştırılır ya da rızaya aykırı sanılır. Oysa kaybediyor gibi

hissetmek, her zaman yanlış yolda olunduğunu göstermez. Bazen tam tersine, doğru yerden geçildiğinin işaretidir.

Kaybetmekle kaybediyor gibi hissetmek aynı şey değildir. Kaybetmek, bir şeyin senden kopmasıdır. Kaybediyor gibi hissetmek ise bağın hâlâ canlı olduğunu gösterir. İnsan bir şeyi gerçekten kaybettiğinde çoğu zaman şaşkınlık yaşar, hatta donakalır. Ama bırakılan şeylerde hisler uzun süre devam eder. Çünkü kalp, elden çıkanla aynı hızda bırakmaz. Bu gecikme, insanın iç dünyasında bir eksilme algısı üretir.

Bu his çoğu zaman insanı tedirgin eder. "Doğru mu yaptım?" sorusu sık sık ortaya çıkar. İnsan kendini yoklar. Kalbini tartar. Bu sorgulama, rızanın zıddı değildir. Aksine, rızanın bilinçli hâle gelmeye başladığı yerdir. Kör bir kabulleniş değil, farkında olarak durabilme hâlidir. Rıza, soru sormadan susmak değildir; soruya rağmen yönünü bozmamaktır.

Kaybediyor gibi hissetmenin bir sebebi de insanın alışkanlıklarıdır. İnsan, uzun süre yanında olan bir şeyi bıraktığında, onun yokluğuna alışmakta zorlanır. Bu zorlanma, yanlış yaptığını değil; alıştığını gösterir. Alışkanlıkla bağlanan kalp, ayrılıklarda boşluk hisseder. Rıza, bu boşluğu inkâr etmeden taşıyabilmektir.

Bazı kayıplar yalnızca nesnel değildir. İnsan bir ihtimali, bir hayali, bir "olabilirdi"yi bırakmıştır. Bunlar elle tutulmaz ama ağırlıkları vardır. Kaybediyor gibi hissetmek, çoğu zaman bu görünmeyen şeylerledir. İnsan "şu an"dan değil, "olabilecek"ten vazgeçmiştir. Bu da içte bir yoksunluk duygusu doğurur. Rıza, gerçekleşmemiş ihtimallerle barışabilmektir.

Bu his, insanı bazen kendini savunmaya iter. "Zaten daha iyisi olacaktı." "Zaten bana göre değildi." Bu cümleler, kaybediyor gibi hissetmenin verdiği rahatsızlığı bastırmak içindir. Ama rıza, bastırmakla değil, kabul etmekle derinleşir. "Evet,

kaybediyor gibi hissediyorum" diyebilmek, rızaya açılan bir kapıdır.

Kaybediyor gibi hissetmenin bir manası da şudur: İnsan hâlâ canlıdır. Hissiz değildir. Her şeyi kolayca bırakabilen bir kalp, çoğu zaman bağ kurmamış bir kalptir. Rıza, hissizleşmek değildir. Rıza, hissederek durabilmektir. Acının varlığı, teslimiyeti geçersiz kılmaz.

Bu his bazen insanı yalnızlaştırır. Çünkü çevredeki insanlar genellikle net cümleler kurar. "Doğruysa üzülmezsin." "Allah içinse zor gelmez." Bu cümleler iyi niyetlidir ama hayatı basitleştirir. Kaybediyor gibi hissetmek, insanı zayıf yapmaz. Bu his, insanın iç derinliğini gösterir.

Zamanla bu his şekil değiştirir. İlk günlerde ağır olan duygu, sonra hafifler. Yerini sessiz bir kabullenişe bırakır. Bu, hislerin bittiği anlamına gelmez. Sadece yön değiştirirler. Rıza, bu dönüşümü zorlamamaktır. Kendine "artık geçmeli" baskısı yapmamaktır.

Kaybediyor gibi hissetmenin manası, bazen şudur: İnsan artık kontrol etmediği bir alandadır. Kontrolün bırakıldığı yerde, kayıp hissi oluşur. Çünkü insan, alıştığı gücü geride bırakmıştır. Rıza, bu güçsüzlük hissini tehdit olarak değil, teslimiyet alanı olarak görebilmektir.

Bu his, insanın duasını da değiştirir. Eskisi gibi uzun listeler olmaz. Daha sade, daha duru cümleler gelir. "Beni doğru yerde tut." "Kalbimi kaydırma." Bu dualar, kaybediyor gibi hisseden bir kalbin rıza arayışıdır.

Rıza, kazanıyor gibi hissetmek zorunda değildir.

Rıza, bazen eksiliyor gibi hissettiğin yerde durabilmektir.

Rıza, kayıp hissiyle birlikte Allah'a yönelmeyi bırakmamaktır.

İnsan her bıraktığında bir şey kaybetmiş gibi hissedebilir. Ama bazen bu his, gerçekten kaybettiğini değil; başka bir yere

emanet ettiğini gösterir. Ve emanet edilen şeyler, artık senin kontrolünde değildir. Bu da rızanın tam kalbidir.

4

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – NİYETİN SESSİZ HÂLİ

"Niyetin söylenmeyen kısmı"

Niyet çoğu zaman cümlelerle ifade edilir. İnsan bir işe başlarken söyler, başkalarına anlatır, hatta kendine tekrar eder. "Bunu şu niyetle yapıyorum." Bu cümle, kulağa net gelir. Ama niyetin asıl ağırlığı, söylenen yerde değil; söylenmeyen yerdedir. Çünkü niyet, dilin kurduğu cümleden çok, kalbin sakladığı yönelimdir. Ve insan, çoğu zaman o saklı yönelimi kendinden bile gizler.

Niyetin söylenmeyen kısmı, insanın kendisiyle baş başa kaldığında ortaya çıkar. Kimsenin duymadığı, kimsenin bilmediği anlarda… İşte orada niyet, bütün süslerinden arınır. İnsan o an fark eder: Yaptığını gerçekten Allah için mi yapıyor, yoksa bununla birlikte başka şeyler de mi bekliyor? Bu soru rahatsız edicidir. Çünkü niyetin sessiz kısmı, çoğu zaman karmaşıktır.

İnsan, niyetinin temiz olduğuna inanmak ister. Çünkü bu

inanç, içini rahatlatır. Ama niyet, her zaman saf bir hâlde gelmez. Çoğu zaman karışıktır. İçinde Allah için olanla, insan için olan yan yana durur. Takdir edilme arzusu, rahatlama isteği, sonuç görme beklentisi… Bunlar niyetin içine sessizce sızar. Niyet bozulmaz belki ama berraklığını kaybeder.

Niyetin söylenmeyen kısmı, çoğu zaman yapılan işin ardından konuşmaya başlar. İnsan bir şey yapar ve sonra içinden bir cümle yükselir: "Keşke fark edilseydi." "Keşke biraz değişseydi." Bu cümleler, niyetin arka planını ele verir. Çünkü niyet, sadece başlarken değil, bittikten sonra da kendini gösterir.

Bazı niyetler, zamanla şekil değiştirir. Başlangıçta Allah için olan bir yöneliş, süreç içinde başka beklentilerle sarılabilir. Bu, niyetin tamamen kaybolduğu anlamına gelmez. Ama niyetin sessiz kısmında bir kayma olduğunu gösterir. Rıza, bu kaymayı fark edebilmektir. Fark etmek, düzeltmenin ilk adımıdır.

Niyetin söylenmeyen kısmı, insanın sabır eşiğinde daha görünür hâle gelir. İnsan beklerken niyet sınanır. "Ben bunu niye yapıyordum?" sorusu ortaya çıkar. Eğer cevap sadece sonuçlara bağlanıyorsa, niyetin sessiz kısmı ağırlaşmıştır. Eğer cevap hâlâ yönle ilgiliyse, niyet yerini koruyordur.

İnsan bazen niyetini yüksek sesle savunur. "Benim niyetim belli." Bu savunma, çoğu zaman içteki belirsizliği bastırmak içindir. Gerçekten sağlam olan niyet, savunma istemez. Sessizdir. Kendini ispat etmeye çalışmaz. Çünkü niyet, başkalarının ikna olacağı bir şey değildir; insanın kendi kalbiyle yüzleştiği bir hâlidir.

Niyetin sessiz kısmı, karşılık gelmediğinde ortaya çıkar. İnsan beklediğini bulamadığında, içinden bir kırgınlık yükselir. Bu kırgınlık, yapılan işten çok, niyete dair bir hayal kırıklığıdır. "Ben bunu böyle düşünmemiştim" hissi… Rıza, bu hissin içinden geçip yönünü koruyabilmektir.

Bazı insanlar niyetlerini sürekli kontrol eder. Bu kontrol bazen faydalıdır, bazen yorar. Çünkü niyet, her an ölçülebilen bir şey değildir. Fazla kurcalandığında, insanı tereddüde sürükler. Rıza, niyeti tamamen bırakmak değil; ona saplanıp kalmamaktır. Niyetin sessiz kısmını fark edip, orada kalabilmektir.

Niyetin söylenmeyen kısmı, dua dilinde de kendini belli eder. İnsan bazen çok şey ister, bazen az. Ama asıl mesele, istemenin arkasındaki yönelimdir. Dua bir talep olabilir, ama niyet bir yön tutmadır. Rıza, duanın sonucunu değil, niyetin istikametini önemser.

İnsan niyetini tam olarak temizleyebilir mi? Belki hayır. Çünkü insan, tamamen saf bir varlık değildir. Ama niyetin sessiz kısmını inkâr etmemek mümkündür. Orada ne varsa görmek, kabul etmek ve yine de doğru yönde durmak… İşte bu, rızanın derinliğidir.

Niyet, söylenen bir cümleyle başlamaz.

Niyet, söylenmeyen bir hâlle yaşar.

Ve rıza, o sessiz hâli Allah'a açık bırakabilmektir.

İnsan niyetini susturduğunda değil, dinlediğinde doğru yere yaklaşır. Çünkü niyetin en gerçek hâli, en sessiz olduğu yerdedir.

"Dil ile kalp arasındaki mesafe"

İnsan çoğu zaman doğru cümleler kurar. Ne yapacağını, neden yaptığını, hangi niyetle durduğunu anlatabilir. Kelimeler yerli yerindedir. Dini olarak da ahlaki olarak da sorun yoktur. Ama bütün bu düzgün cümlelere rağmen içte bir huzursuzluk kalabilir. Çünkü dil ile kalp her zaman aynı yerde durmaz. Aralarında bazen fark edilir, bazen fark edilmeyen bir mesafe

oluşur. Niyetin sessiz hâli, işte bu mesafede saklanır.

Dil, çoğu zaman olması gerekeni söyler. Kalp ise olanı yaşar. Dil "Allah için" derken, kalp hâlâ başka ihtimalleri tartıyor olabilir. Bu bir ikiyüzlülük olmak zorunda değildir. Çoğu zaman bu, insanın kendi içini henüz tam tanımamasından kaynaklanır. Kalp, dilden daha yavaştır. Alışkanlıklarını kolay bırakmaz. Dil yönünü çevirir, kalp biraz geriden gelir.

Dil ile kalp arasındaki mesafe en çok tekrar eden cümlelerde ortaya çıkar. İnsan bir sözü ne kadar çok tekrarlıyorsa, bazen o söz kalpte o kadar az yer bulmuştur. Çünkü tekrar, bazen inandırma çabasıdır. İnsan kendini ikna etmeye çalışır. "Buna razıyım." "Sorun yok." "İçim rahat." Bu cümleler çoğaldıkça, kalbin gerçekten rahat olup olmadığı sorusu daha da önem kazanır.

Bu mesafe, özellikle zorluk anlarında görünür hâle gelir. Her şey yolundayken dil ile kalp arasında büyük bir gerilim olmaz. Ama işler zorlaştığında, kayıp yaşandığında, beklenen olmadığında… İşte o zaman kalp konuşur. Dil susmak ister ama kalp sızar. Bu sızı, dilin söylediğiyle kalbin hissettiği arasındaki farkı açığa çıkarır.

Bazı insanlar bu mesafeyi kapatmak için dili susturur. Hiç konuşmaz, hiç ifade etmez. Ama bu da her zaman çözüm değildir. Çünkü dil sustuğunda, kalp kendiliğinden hizaya gelmez. Mesafe, sadece görünmez olur. Rıza, dili susturmak değil; dil ile kalbi aynı yöne çağırabilmektir.

Dil ile kalp arasındaki mesafe, ibadet dilinde de kendini belli eder. İnsan dua ederken doğru cümleleri kurar. Ama dua bittiğinde içte bir huzursuzluk kalırsa, orada bir ayrılık vardır. Bu ayrılık, duanın kabul edilmediğini değil; niyetin henüz yerleşmediğini gösterir. Rıza, bu ayrılığı sabırla taşımaktır.

Bu mesafe bazen insanı suçluluk duygusuna sürükler.

"Demek ki samimi değilim" diye düşünür. Oysa bu mesafe, samimiyetsizlikten çok, farkındalığın başlangıcıdır. İnsan kalbiyle yüzleşmeye başladığında, uyumsuzluklar görünür olur. Görünmeyen şey, düzeltilemez. Rıza, bu görünürlüğü reddetmemektir.

Dil, topluma göre şekillenir. Kalp ise yaşanmışlığa göre. Bu yüzden dil bazen kalpten ileride gider. Kalp yetişmeye çalışır. Bu yetişme sürecinde inişler, çıkışlar olur. Rıza, bu süreci kesintiye uğratmamaktır. "Madem böyle hissetmiyorum, o hâlde hiç söylemeyeyim" dememektir. Çünkü yön, dilin söylediği yerde kalabilir.

Dil ile kalp arasındaki mesafe kapandığında, insan daha az konuşur. Çünkü artık ispat ihtiyacı kalmaz. Söz azalır, hâl artar. Bu, niyetin sessiz hâlinin güçlendiğini gösterir. Rıza, bu sessizliği taşımayı öğrenmektir.

Bu mesafe her zaman tamamen kapanır mı? Belki hayır. İnsan hayatı boyunca bu mesafeyle yaşar. Ama önemli olan mesafenin farkında olmaktır. Farkında olunan mesafe, insanı yoldan çıkarmaz. Görmezden gelinen mesafe ise zamanla yön kaymasına sebep olur.

Dil, kalbi zorla sürükleyemez.

Kalp, dili bir anda takip edemez.

Ama ikisi aynı yöne çağrıldığında, mesafe zamanla anlamını yitirir.

Niyetin sessiz hâli, dil sustuğunda değil; dil ile kalp birbirini beklediğinde ortaya çıkar. Ve rıza, bu bekleyişe sabırla razı olabilmektir.

Doğru söz, eğri niyet meselesi

İnsan bazen tamamen doğru şeyler söyler. Söylediği sözde

ne bir yanlış vardır ne de bir eksik. Ayetle, hadisle, büyüklerin sözüyle desteklidir. Dinleyen herkes "Doğru söylüyor" der. Fakat bu doğruluğa rağmen söz, içe ferahlık vermez. Söyleyende de dinleyende de bir ağırlık kalır. Çünkü söz doğru olsa bile, niyet eğri duruyordur. İşte bu, en zor fark edilen hallerden biridir.

Doğru söz, insanı her zaman doğru yere götürmez. Çünkü söz, niyetin elbisesidir. Elbise temiz olabilir ama beden hasta olabilir. İnsan bu yüzden kendini uzun süre kandırabilir. "Yanlış bir şey söylemiyorum ki" der. Evet, yanlış söylemiyordur. Ama niyet, söylenenin arkasında başka bir yere bakıyordur. Rıza, tam da burada incelir.

Eğri niyet çoğu zaman kötü niyet değildir. İnsan genelde "eğri" deyince kasıtlı bir kötülük anlar. Oysa burada bahsedilen eğrilik, yön kaymasıdır. Niyet, Allah'a dönük gibi görünür ama bir yanıyla hâlâ dünyaya tutunuyordur. Takdir bekler, anlaşılmak ister, fark edilmekten hoşlanır. Söz doğruyken, kalp başka bir karşılık umuyordur.

İnsan kendine şu soruyu sormaktan kaçınır:

"Bunu gerçekten Allah için mi söylüyorum, yoksa doğru olduğum bilinsin diye mi?"

Bu soru rahatsız eder. Çünkü cevap net değildir. Çoğu zaman ikisi bir aradadır. Bir parça Allah rızası, bir parça nefsin payı… İşte bu karışım, niyeti sessizce eğer.

Doğru sözün en tehlikeli yanı, insanı korunaklı hissettirmesidir. Yanlış yapan biri kendini sorgulamaya daha yakındır. Ama doğruyu söyleyen, çoğu zaman sorgulamayı bırakır. "Zaten haklıyım" duygusu, kalbi kilitleyebilir. O kilitlenme başladığında, niyetin eğrildiği fark edilmez.

Bazı insanlar doğru sözleri, başkasının yanlışını düzeltmek için söyler gibi görünür ama aslında kendini üstün bir yere

koymak ister. Söz doğruyken, niyet yargılayıcıdır. Bazıları doğruları, karşısındakini susturmak için söyler. Hakikat, bir sopa gibi kullanılır. Böyle bir yerde rıza olmaz; sadece galip gelme arzusu vardır.

Niyetin sessiz hâli en çok şurada açığa çıkar:

Sözün karşılığı gelmediğinde ne hissediyorsun?

Takdir edilmediğinde, anlaşılmadığında, alkış almadığında kalbin daralıyorsa, orada niyetin eğriliği saklıdır. Çünkü rıza, karşılıksızlıkta sınanır. Allah için söylenen söz, yankı bulmasa da sahibini yormaz.

Doğru söz bazen insanı sertleştirir. "Ben doğruyu söylüyorum" cümlesi, kalbi katılaştırabilir. Oysa rızaya yaklaşan söz, yumuşak olur. Sertlik, çoğu zaman niyetin kendini koruma refleksidir. Kalp eğrildiğinde, dil sivrileşir.

Şunu fark etmek gerekir:

Allah rızası için söylenen söz, sahibini merkeze koymaz.

Nefsin payı olan söz ise sürekli "ben"i hatırlatır.

Doğru sözle eğri niyet bir araya geldiğinde, insan farkında olmadan manevî bir yorgunluğa girer. Sürekli anlatmak ister, sürekli açıklamak ister, sürekli doğruluğunu ispatlamak ister. Çünkü içte bir eksiklik vardır. O eksiklik, niyetin Allah'ta tam karar kılmamasıdır.

Rıza, sözün doğruluğundan önce niyetin doğruluğunu gözetir. İnsan bazen susarak daha doğru bir yerde durur. Çünkü susuş, niyetin dinlenmesine imkân verir. Her doğru, her yerde ve her hâlde söylenmek zorunda değildir. Rıza, doğruyu ne zaman geri çekeceğini de bilmektir.

Eğri niyet düzeltilmez mi?

Düzelir. Ama önce kabul edilmesi gerekir. İnsan kendine şunu diyebilmelidir:

"Evet, doğru söylüyorum ama içimde hâlâ başka beklentiler

var."

Bu itiraf, niyeti doğrultur. Çünkü Allah, dürüst eğriliği; gizlenmiş doğruluktan daha çok sever.

Niyetin sessiz hâli, insanın kendine karşı dürüst olmaya başladığı yerdir. Doğru söz, orada yük olmaktan çıkar. Rıza, işte bu hafiflikte başlar.

5

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – GÖRÜNMEYEN KARŞILIK

"Hemen gelmeyen cevaplar"

İnsan acelecidir. Dua eder, iyilik yapar, vazgeçer, sabreder… Sonra da gözünü ufka diker: "Oldu mu?"

Olmadıysa içten içe bir kırılma başlar.

"Demek ki duyulmadı."

"Demek ki karşılığı yok."

"Demek ki boşuna."

Oysa rızaya dair en büyük yanılgılardan biri tam da buradadır: **Cevabın hemen gelmesi gerektiği zannı.**

Biz Allah'la ilişkimizi çoğu zaman dünyadaki ölçülerle tartarız.

Hızlıysa kıymetli, gecikmişse şüpheli sayarız.

Oysa Allah acele etmez.

Çünkü O'nun katında acele, eksikliğin işaretidir.

Görünmeyen, yok demek değildir

Bir tohum düşün. Toprağa atıldıktan sonra günlerce hiçbir şey görünmez.

Toprak sessizdir.

Ama sessizlik, işin durduğu anlamına gelmez.

Aksine, en yoğun faaliyet yerin altında olur.

Biz ise sadece toprağın üstüne bakarız.

"Bir şey yok," deriz.

Ve çoğu zaman tohumu söküp atarız.

Dua da böyledir.

Bir iyilik de böyledir.

Allah için vazgeçmek de böyledir.

Karşılık hemen görünmediğinde, insan kendi niyetinden şüphe etmeye başlar.

Hâlbuki bazen cevap gelmiştir ama **senin istediğin surette değil**, **senin bakabildiğin yerden değil**.

Cevap neden gecikir?

Çünkü her gecikme bir reddiye değildir.

Bazen gecikme, korunmadır.

Bazen olgunlaşmadır.

Bazen de niyetin saflaşıp saflaşmadığının imtihanıdır.

Eğer karşılık hemen gelseydi, rıza karışırdı.

İçine menfaat sızardı.

İnsan "Allah için" dediği şeyi, farkında olmadan "sonucu için" yapmaya başlardı.

Allah bazı cevapları geciktirir ki, kul kendisiyle yüzleşsin:

"Ben bunu gerçekten Allah için mi yapıyorum, yoksa sonucu görmek için mi?"

Görünmeyen karşılıkların çeşitleri

Her karşılık, maddi değildir.

Her cevap, istediğin kapıdan gelmez.

Bazen bir duanın karşılığı, **bir belanın sessizce uzaklaşmasıdır**.

Sen onu hiç yaşamazsın.

Ama o seni teğet geçip gider.

Bazen bir iyiliğin karşılığı, **kalbindeki bir sertliğin yumuşamasıdır**.

Bunu kimse görmez.

Ama sen değişirsin.

Bazen vazgeçmenin karşılığı, **ileride düşeceğin bir uçurumdan kurtulmaktır**.

Sen bugün "kaybettim" sanırsın,

yarın "meğer korunmuşum" dersin.

Ama çoğu zaman biz, sadece tek bir karşılık türünü kabul ederiz:

Görünen, ölçülen, anlatılan.

Allah ise kulunu böyle dar bir çerçeveye hapsetmez.

"Ben yaptım ama..."

Bu cümle, kalbin en hassas yeridir.

"Ben yaptım ama hâlâ olmadı."

"Ben sabrettim ama değişen bir şey yok."

"Ben vazgeçtim ama içim hâlâ acıyor."

Evet, acıyabilir.

Çünkü rıza, duygusuzluk değildir.

Teslimiyet, hissizleşmek değildir.

Ama şunu bilmek gerekir:

Allah için yapılan hiçbir şey **boşa gitmez**,
sadece bazen **yer değiştirir**.
Sen dünyada beklerken, ahirete yazılmış olabilir.
Sen bir kapı beklerken, başka bir kapı hazırlanıyor olabilir.
Sen sonuç beklerken, Allah seni sonuçtan daha hayırlı bir yere taşıyor olabilir.

Sabır, beklemek değil; dağılmamaktır

Sabır çoğu zaman yanlış anlaşılır.
Sabır, "hiçbir şey olmuyormuş gibi durmak" değildir.
Sabır, cevap gelmeyince isyan etmemektir.
Kalbi dağıtmamaktır.
Niyeti bozmamaktır.
İşte görünmeyen karşılıklar tam da burada sınar insanı.
Eğer sen, karşılık görünmediğinde de aynı yerde durabiliyorsan,
işte orada rıza kokusu vardır.
Ama karşılık gecikince kalbin dili değişiyorsa,
"Ben bunca şeyi boşuna mı yaptım?" demeye başlıyorsan,
orada hâlâ bir pazarlık izi vardır.

Allah rızanı versin demek...

Aslında şunu demektir:
"Yaptığın şeyin karşılığını ben değil, Allah versin."
"Ben görmesem de O bilsin."
"Şimdi olmasa da O'nun bildiği zamanda olsun."
Bu cümle, sonucu dünyadan çeker alır.
Ve işi Allah'a teslim eder.
İşte bu yüzden rıza, en çok **hemen gelmeyen cevaplarda**

belli olur.

Herkes verilen nimete şükreder.

Ama görünmeyen karşılığa güvenmek, başka bir derinliktir.

Bu bölümün sonunda şunu söyleyebiliriz:

Eğer bir şey Allah için yapıldıysa,

sonucu beklemek edep ister.

Aceleciliği bırakmak iman ister.

Ve görünmeyen karşılıklara güvenmek, kalbin olgunluğunu gösterir.

Çünkü Allah'ın terazisi, bizim gözümüzün gördüğünden çok daha geniştir.

"Beklemenin ahlâkı"

Beklemek, sanıldığı kadar masum bir fiil değildir.

İçinde çok şey taşır.

İman taşır, sabır taşır, edep taşır.

Ve çoğu zaman da insanın kendisiyle yaptığı gizli konuşmaları taşır.

Biz beklemeyi genelde bir boşluk zannederiz.

"Henüz olmadı" hâli.

Oysa beklemek, en yoğun ahlâk sınavlarının yaşandığı yerdir.

Çünkü insan beklerken konuşur;

diliyle değilse bile kalbiyle.

Ve o kalp konuşmaları, rızanın gerçekten nerede durduğunu ele verir.

Beklemek, talep etmeyi bırakmak değildir

Beklemenin ahlâkı, "istememek" değildir.

İstemek fıtridir.

Dua etmek, istemenin en temiz hâlidir zaten.

Ama beklemenin ahlâkı şuradadır:

İstediğin şey geciktiğinde, **edebini kaybetmemek**.

Allah'tan bir şey isterken sesimiz yumuşaktır.

Ama gelmediğinde iç sesimiz sertleşiyorsa,

orada bir kırılma vardır.

"Ben bu kadar dua ettim…"

"Ben bu kadar vazgeçtim…"

"Ben bu kadar sabrettim…"

Bu cümleler, beklemenin ahlâkını zedeleyen cümlelerdir.

Çünkü bu cümlelerin içinde, fark edilmeden kurulmuş bir alacak-defter vardır.

Beklerken bozulmamak

Asıl mesele, beklerken bozulmamaktır.

İnsan beklerken değişir.

Ya derinleşir ya sertleşir.

Ya yumuşar ya da içten içe kırılır.

Beklemenin ahlâkı, sonucu gelmeyen iyilikte de iyiliği terk etmemektir.

Duası karşılık bulmamış gibi görünen insanın, dilini kirletmemesidir.

Kalbini suçlayacak bir adres aramamasıdır.

Çünkü beklerken yapılan en büyük hata şudur:

Allah'ı yargılamaya başlamak.

Bunu kimse açık açık yapmaz.

Ama kalpte şu soru dolaşır:

"Niye hâlâ olmadı?"

Bu soru masumdur.

Ama hemen ardından gelen ton belirleyicidir.

Eğer soru, siteme dönüşüyorsa,

beklemenin ahlâkı zedelenmiştir.

Sabır ile tahammül aynı şey değildir

Sabır, diş sıkmak değildir.

Sabır, katlanmak hiç değildir.

Sabır, Allah'la olan ilişkiyi gecikmeye rağmen korumaktır.

Tahammül eden insan, içten içe biriktirir.

Sabreden insan ise teslim eder.

Beklemenin ahlâkı, içte biriktirmemektir.

"Bu kadar oldu, artık yeter" dememektir.

Çünkü "yeter" dediğin yer, çoğu zaman insanın değil, nefsin sınırıdır.

Allah'ın zamanıyla insanın sabrı aynı hizaya gelmeyebilir.

İşte orada ahlâk devreye girer.

Beklemek, kendini temizleme vaktidir

Cevap gelmediği zamanlar boşa geçmez.

Tam aksine, en çok temizlik o zamanlarda olur.

Beklerken niyetin törpülenir.

İlk başta sonucu isteyen kalp, zamanla sadece doğru yerde durmayı öğrenir.

Eğer aceleyle kaçmazsan…

Beklemenin ahlâkı, bu süreci yarım bırakmamaktır.

Tohumun çatlamasını beklemeden toprağı terk etmemektir.

Çünkü bazı dualar, cevaplanmadan önce insanı dönüştürür.

Ve belki de asıl cevap budur.

Beklerken başkalarıyla kıyas yapmamak

Beklemenin ahlâkını bozan şeylerden biri de kıyastır.

"Onun oldu, benim olmadı."

"O beklemedi bile."

"O istemediği hâlde geldi."

Bu cümleler kalbi karartır.

Çünkü Allah'ın her kul ile konuşma biçimi farklıdır.

Birine hızlı gelen, diğerine ağır gelir.

Birine kolay olan, diğerine ağır imtihan olur.

Beklemenin ahlâkı, başkasının hikâyesine bakıp kendi yolunu

küçümsememektir.

Allah, her kulunu aynı yoldan götürmez.

Ama her kulunu gözetir.

Beklemek bir duruş meselesidir

Beklemek pasiflik değildir.

Bir duruştur.

"Ben buradayım" demektir.

"Sonuç değişse de ben yönümü değiştirmiyorum" demektir.

Rıza, tam olarak burada görünür.

Eğer sen, karşılık görünmediğinde de istikameti koruyabiliyorsan,

işte orada beklemenin ahlâkı vardır.

Ama beklerken dil sertleşiyor, kalp kirleniyor, niyet bulanıyorsa,

orada sadece zaman geçiyordur; sabır değil.

Allah rızanı versin demek…

Birine bunu derken aslında şunu temenni etmiş olursun:

"Beklediğin karşılık gecikse bile, edebin bozulmasın."

"Sonucu görmesen de yolun temiz kalsın."

"Allah seni cevapsız bıraksa bile, sen O'na karşı saygını kaybetme."

Çünkü rıza, en çok beklerken belli olur.

Hızlı gelen nimetlerde değil,

geciken cevaplarda.

Beklemenin ahlâkı şudur:

Allah susuyorsa, kul bağırmaz.

Allah geciktiriyorsa, kul edebini aceleye feda etmez.

Ve belki de en büyük karşılık şudur:

Beklerken bozulmayan bir kalp.

İşte bu, görünmeyen ama en kıymetli karşılıktır.

"Sabır ile susmanın farkı"

Her susan sabırlı değildir.
Ve her konuşan da sabırsız sayılmaz.
Bu ayrımı yapmadıkça, rıza meselesi hep eksik kalır.
Çünkü biz çoğu zaman sabrı, dışarıdan bakarak ölçeriz.
Kim ses çıkarmıyorsa "sabırlı" deriz.
Kim derdini söylüyorsa "şikâyetçi" damgası vururuz.
Oysa Allah katında ölçü, sesin yüksekliği değildir.
Kalbin yönüdür.

Susmak, bazen kaçıştır

İnsan bazen susar çünkü konuşursa dağılacaktır.
Bazen susar çünkü konuşmak cesaret ister.
Bazen de susar çünkü içindeki öfkeyi bastırmayı sabır zanneder.
Ama bastırılan her şey, sabır değildir.
Bastırmak birikir.
Biriken şey, zamanı gelince ya kırar ya da taşar.
Susmak, çoğu zaman insanın kendini koruma refleksidir.
Sabır ise Allah'a yönelmiş bilinçli bir tercihtir.
Aradaki fark niyettedir.
Susmak, "kimse duymasın" demektir bazen.
Sabır ise "Allah biliyor" demektir.

Sabır, iç konuşmayı temizler

Sabır sessiz olabilir, ama içi sakindir.
Susmak sessiz olabilir, ama içi gürültülüdür.
Sabırlı insanın iç konuşması yumuşaktır.

Kendi kendine söylenmez.
Allah'la konuşur.
Susen insan ise içinden bağırır.
Kime bağırdığını bilmeden.
İşte bu yüzden susmak insanı yorar,
sabır ise insanı hafifletir.
Çünkü sabır, yükü Allah'a bırakmaktır.
Susmak ise yükü içine almaktır.

Şikâyet mi, dua mı?

Toplumda çok yerleşik bir yanlış vardır:
Derdini dile getirmek şikâyet sanılır.
Hâlbuki her anlatmak, isyan değildir.
Hz. Yakup'un sözü bu ayrımı öğretir:
"Ben hüznümü ve kederimi ancak Allah'a arz ederim."
Bu bir susuş değildir.
Bu, sabrın en açık hâlidir.
Sabır, derdi doğru adrese taşımaktır.
Susmak ise çoğu zaman adresi kaybetmektir.
Eğer insan, derdini insanlara anlatırken Allah'ı devre dışı bırakıyorsa,
orada sabır zayıflamıştır.
Ama derdini Allah'a açarken dili açılıyorsa,
orada edep vardır.

Sabır, pasiflik değildir

Sabır, "hiçbir şey yapmamak" değildir.
Susup beklemek hiç değildir.
Sabır;

yerini korumaktır,
yönünü bozmamaktır,
ve aceleyle yanlış bir adım atmaktan sakınmaktır.
Bazen sabır, konuşmayı gerektirir.
Bazen susmayı.
Ama bu karar, korkudan değil, bilinçten doğar.
Susmak çoğu zaman "şimdi karışmayayım" demektir.
Sabır ise "şimdi bozmayayım" demektir.
Aradaki fark ince ama derindir.

Görünmeyen karşılık burada saklıdır

Sabır ile susmanın farkı, görünmeyen karşılıkları belirler.
Çünkü Allah, suskunluğa değil, sabra karşılık verir.
Susmak insanı içten içe sertleştirebilir.
Sabır ise yumuşatır.
Susmak zamanla mesafe oluşturur.
Sabır ise bağ kurar.
Ve en önemlisi:
Susmak insanı yalnız bırakır.
Sabır ise insanı Allah'a yaklaştırır.

Allah rızanı versin demek...

Bazen şunu dilemektir:
"Susarak biriktirme."
"İçini karartma."
"Derdini doğru yere bırak."
Çünkü rıza, her şeyi içine atmak değildir.
Rıza, her şeyi Allah'a teslim edebilmektir.
Ve sabır, bu teslimiyetin en sade ama en derin hâlidir.

İşte bu yüzden sabır, görünmeyen bir karşılıktır.
Alkışı yoktur.
Hızlı sonucu yoktur.
Ama kalbi ayakta tutar.
Susmak geçicidir.
Sabır ise kalıcıdır.
Biri insanı tüketir,
diğeri insanı büyütür.

6

BEŞİNCİ BÖLÜM – İYİLİK YAPIP UNUTMAK

"Yapılan iyiliğin zihinde kalması"

İyilik, yapıldığı anda bitmez.
Asıl imtihan, iyilikten sonra başlar.
Çünkü bir iyiliği yapmak kolaydır;
onu zihinden silmek zordur.
İnsan çoğu zaman verdiğini elinden değil,
aklından bırakamaz.
El gider, kalır;
ama zihin tutar.
Ve işte tam burada rıza meselesi yeniden karşımıza çıkar.
İyilik neden zihinde kalır?
Çünkü iyilik, sadece bir davranış değildir.
Bir anlam yüklenir.
Bir beklenti bağlanır.
Bazen bir kimlik hâline bile gelir.
"Ben yaptım."
"Ben verdim."

“Ben oradaydım.”
Bu cümleler yüksek sesle söylenmez belki,
ama zihinde dolaşır durur.
İyilik zihinde kaldıkça,
karşılık aramaya başlar.
Görünür bir teşekkür olmazsa,
kalp bunu eksiklik sayar.
Oysa Allah için yapılan iyiliğin,
ilk unutulması gereken yeri zihindir.
Unutmak nankörlük değildir
Bazıları iyiliği unutmayı, değersizlik sanır.
“Nasıl unuturum, emek verdim,” der.
Hâlbuki unutmak, yok saymak değildir.
Unutmak, emaneti sahibine teslim etmektir.
İyilik, Allah için yapıldıysa,
hafızası da Allah’a bırakılır.
Kul, yaptığı iyiliği hatırladıkça,
iyiliğin sahibi olmaya başlar.
Unuttukça ise, sadece vesile olduğunu idrak eder.
Zihinde kalan iyilik neye dönüşür?
Zihinde taşınan iyilik ağırlaşır.
Zamanla siteme dönüşür.
Sonra kırgınlığa.
“Ben onun için şunları yaptım…”
“Ben oradayken kimse yoktu…”
“Ben böyle miydim?”
Bu cümleler, iyiliği zehirler.
Yapılan şey hâlâ iyilik gibi görünür,
ama kalpteki rıza çekilmiştir.
İyilik hatırlandıkça,
iyilik olmaktan çıkar;

alacak kalemine yazılır.
İyilik, karşılıksızlığıyla temizdir
İyiliğin ahlâkı, unutabilmesindedir.
Eğer unutamıyorsan,
henüz tamamlanmamıştır.
Çünkü iyiliğin tamamı,
yapıldığı anda değil,
karşılık gelmediğinde gösterilen hâlle ölçülür.
Unutamayan kalp,
gizli bir teşekkür bekler.
Gizli bir vefa arar.
Gizli bir fark edilme ister.
Ama rıza, görünmeyeni seçer.
İyiliği unutmak, kendini unutmaktır
İyiliği unutmak,
"Ben"i geri çekmektir.
"Ben yaptım"dan
"Allah nasip etti"ye geçmektir.
Bu geçiş kolay değildir.
Çünkü nefis, yaptığı iyilikle beslenir.
Kendini iyi hissetmek ister.
Ama rıza, iyi hissetmekle değil,
doğru yerde durmakla ilgilidir.
Hatırlamak ne zaman problem olur?
İyiliği hatırlamak,
onu anlatmaya başladığında problem olur.
İçten içe bir beklentiye bağlandığında problem olur.
Bir kırgınlığın gerekçesi hâline geldiğinde problem olur.
Yoksa insan bazen hatırlar.
Bu fıtridir.
Ama hatırladığında içi daralıyorsa,

orada iyilik değil, bağ kalmıştır.
İyilik bağ yapmaz.
Bağ yapıyorsa, orada rıza zedelenmiştir.
Allah rızanı versin demek…
Bazen şunu dilemektir:
"Yaptığını unutabilecek kadar temiz kal."
"Karşılık görmesen de bozulma."
"İyiliği hafızanda değil, kaderinde taşı."
Çünkü Allah katında iyilik,
unutulabildiği kadar hafiftir.
Zihinde kalan iyilik ağırdır.
Kalbi yorar.
Niyeti bulandırır.
Ama unutulan iyilik,
görünmeyen karşılıklara dönüşür.
Ve belki de en büyük karşılık şudur:
İyilik yaptıktan sonra,
kendinle meşgul olmamak.
İşte bu, rızaya en yakın hâllerden biridir.

"Hatırlanan sadakalar"

Sadaka verilir.
Ama çoğu zaman bitmez.
El boşalır, kalp dolu kalır.
Cüzdan hafifler, hafıza ağırlaşır.
İnsan verdiğini cebinden çıkarır ama zihninden çıkaramaz.
Ve sadaka, tam da burada imtihana dönüşür.

Sadaka neden hatırlanır?

Çünkü sadaka, sadece bir verme değildir.
İnsanın kendisiyle kurduğu bir bağdır.
"Ben verdim" duygusu, fark edilmeden içeri sızar.
Sadaka küçük olabilir,
ama hatırlanışı büyüktür.
Zihin şöyle çalışır:
"Bunu ben yaptım."
"Bu kadarını herkes yapmaz."
"Ben olmasaydım…"
Bu cümleler söylenmese bile dolaşır.
Ve sadaka, Allah için çıkmışken,
yavaş yavaş nefsin hatırasına dönüşür.

Hatırlanan sadaka ağırlaşır

Sadakanın hafifliği gizliliğindedir.
Ama sadece başkalarından gizlemek yetmez.
Asıl gizlenmesi gereken yer, insanın kendi içidir.
Kişi verdiği sadakayı hatırladıkça,
o sadaka artık ona aittir.
Sahibi olmaya başlar.
Ve insan, sahibi olduğu şeyi ister istemez korur.
Bekler.
Karşılık arar.
Belki bir teşekkür.
Belki bir dua.
Belki sadece fark edilmek.
Oysa sadaka, hatırlatılmak için değil,
unutulmak için verilmiştir.

Hatırlamak ile muhasebe arasındaki çizgi

Elbette insan yaptıklarını tamamen silmez.
Bazen muhasebe için hatırlar.
Bazen şükür için.
Ama burada ince bir çizgi vardır.
Eğer hatırladığında kalbin yumuşuyorsa,
orada şükür vardır.
Eğer hatırladığında kalbin kabarıyorsa,
orada gizli bir paye vardır.
Sadaka, insanı küçültmelidir.
Hatırladıkça büyütüyorsa,
orada rıza değil, benlik besleniyordur.

Gizli sadaka, açık hafıza

İnsan sadakayı gizlice verir ama
zihninde sergiler.
Kimse bilmez ama
kendi bilir.
Ve bazen insanın bilmesi,
başkalarının bilmesinden daha tehlikelidir.
Çünkü insan, kendine karşı gevşektir.
Niyetini kolay temize çeker.
Ama kalp, ince hesapları kaçırmaz.
Hatırlanan sadaka,
kişiyi farkında olmadan yargılayıcı yapar.
"Ben verdim, o vermedi."
"Ben koştum, o durdu."
Bu kıyas, sadakanın ruhunu kırar.

Sadakanın dili yoktur

Sadaka konuşmaz.
Hatırlatmaz.
İşaret etmez.
Eğer içinden konuşmaya başlıyorsa,
orada sadaka susmuş, nefis konuşmuştur.
Sadakanın dili,
yapıldıktan sonra kapanır.
Kalpte sessizlik kalırsa,
sadaka yerini bulmuştur.
Ama içte bir monolog sürüyorsa,
sadaka hâlâ elde tutuluyordur.

Allah rızanı versin demek...

Bazen şunu dilemek demektir:
"Verdiğini hatırlamayacak kadar hafifle."
"Sadakan seni değil, sen sadakayı unut."
"İyiliğin hafızanda değil, Allah'ın katında dursun."
Çünkü sadaka, hatırlanmak için verilirse,
ödülü hafızada kalır.
Ama unutulursa,
karşılığı görünmeyen yerlere yazılır.
Ve görünmeyen karşılıklar,
en kalıcı olanlardır.
İyilik yapıp unutmak,
sadakanın son halkasıdır.
Unutulmayan sadaka,
tamamlanmamış bir iyiliktir.
Ama unutulan sadaka,

rıza ile mühürlenmiştir.

"Unutabilmenin erdemi"

Unutmak çoğu zaman kusur sanılır.
Vefasızlıkla karıştırılır.
"Nasıl unutursun?" denir.
"Bu kadar emek vardı."
Oysa bazı unutmalar,
yüksek bir ahlâkın işaretidir.
İyilikte unutabilmek,
hafızanın zayıflığı değil,
kalbin temizliğidir.

Unutmak, silmek değildir

İyiliği unutmak,
onu yok saymak değildir.
Kıymetsiz görmek hiç değildir.
Unutmak, iyiliği kendinden ayırmaktır.
"Ben"den koparmaktır.
Onu yapanın Allah olduğunu idrak etmektir.
İnsan unutamadığı sürece,
iyiliğin merkezinde kendini tutar.
Unutabildiğinde ise,
merkezden çekilir.
Ve rıza, tam da bu geri çekilme hâlinde başlar.

Unutamayan kalbin yorgunluğu

Unutamayan insan yorulur.
Çünkü taşıdığı şey ağırdır.
“Ben ne yaptım?”
“Ben ne verdim?”
“Ben nasıl oradaydım?”
Bu sorular,
iyiliğin yükünü omuza bindirir.
Oysa iyilik yük olmamalıdır.
Yükse, niyet karışmıştır.
Unutamamak çoğu zaman,
gizli bir alacak hissidir.
Bilinçli değildir ama gerçektir.
İnsan unutamadığı iyiliğin karşılığını,
fark edilme olarak bekler.
Olmazsa kırılır.
İşte bu kırılma,
iyiliğin rızadan uzaklaştığı yerdir.

Unutmak, kalbi serbest bırakır

Unutabilen insan serbesttir.
Ne teşekkür arar,
ne vefa bekler,
ne de hatırlatır.
İyiliği yaptığı yerde bırakır.
Oradan geri dönüp bakmaz.
Bu serbestlik,
insanı beklentiden kurtarır.
Beklentisiz kalp,

en güvenli kalptir.
Çünkü hayal kırıklığına kapısı kapalıdır.

Unutmak, Allah'a güvenmektir

İyiliği unutmak,
"Benim muhasebem burada bitti" demektir.
Devamını Allah'a bırakmaktır.
Bu büyük bir güvendir.
Çünkü insan,
unutabildiği kadar Allah'a teslim olur.
Hatırlayan insan,
hesap tutar.
Unutan insan,
hesabı kapatır.
Ve Allah,
kapattığın defterleri açmaz.

Unutmakla kaybolan bir şey yoktur

İnsan bazen şundan korkar:
"Unutursam boşa gidecek."
Hayır.
Allah katında unutulan şeyler kaybolmaz.
Aksine, en sağlam yere emanet edilir.
Sen unutursun,
Allah unutmaz.
Ve belki de unutabilmenin en büyük erdemi budur:
Kendi hafızanı değil,
Allah'ın adaletini esas almak.

Allah rızanı versin demek...

Bazen şunu dilemektir:
"Yaptığını sırtında taşıma."
"İyiliği kimliğin yapma."
"Unut ki hafifle."
Çünkü rıza,
hafif kalplerde durur.
Ağırlaşmış hafızalarda değil.
İyilik yapıp unutabilmek,
olgunluğun sessiz göstergesidir.
Kimse fark etmez.
Alkışlanmaz.
Ama insanı içten içe
temiz tutar.
Ve belki de en büyük iyilik şudur:
İyilik yaptıktan sonra,
kendinle oyalanmamak.
Bu, unutabilmenin erdemidir.

7

ALTINCI BÖLÜM – KALBİN GİZLİ HESABI

"Ben yaptım" cümlesinin yükü – Haklı olmanın ağırlığı – Kalpte biriken görünmez gurur

İnsan bazen en ağır yükü sırtında değil, kalbinde taşır. Bu yük görünmezdir. Başkaları fark etmez, ölçülmez, tartılmaz. Ama insanın içini yavaş yavaş çökerterek ilerler. Bu yükün adı çoğu zaman başarıdır, doğruluktur, haklılıktır. Ve en çok da şu cümlede gizlenir: "Ben yaptım."

"Ben yaptım" cümlesi ilk bakışta masumdur. Sorumluluk alan bir insanın sözü gibi durur. Sahiplenmek gibidir, emek vermek gibidir. Oysa kalbin iç dünyasında bu cümle çoğu zaman bir iddiaya dönüşür. Çünkü insan, bir şeyi "ben yaptım" dediği anda, görünmeyen bir şekilde kendini merkeze koyar. Merkeze yerleşen her benlik ise zamanla ağırlaşır.

Tasavvuf, insanın ne yaptığından çok, yaptığını kime yazdığını sorgular. Bir iş yapılmıştır; doğru, güzel, faydalıdır. Ama bu iş kalpte kimin hanesine yazılmıştır? Eğer işin sahibi

olarak insan kendini görüyorsa, o iş kalpte yük olur. Eğer işin ardında kendini geri çekebiliyorsa, o zaman iş hafifler.

İnsan çoğu zaman yaptığı iyiliği unutmaz. Kötülüğü ise unutmamak için çaba harcar. İyilikler, içten içe bir birikim oluşturur. "Ben sabrettim." "Ben sustum." "Ben fedakârlık yaptım." Bu cümleler dile gelmez ama kalpte depolanır. Ve her depolanan şey gibi, zamanla ağırlık yapar.

Bu ağırlık, ilk başta fark edilmez. Aksine, insan kendini güçlü hisseder. Doğru tarafta olmanın verdiği bir iç rahatlık vardır. Ama bu rahatlık, dikkat edilmezse bir üstten bakma hâline dönüşür. İnsan, fark etmeden başkalarını ölçmeye başlar. Kendini kıyas noktası yapar. "Ben böyleyken o neden böyle?" sorusu kalpte belirdiği anda, görünmez bir eşik aşılmış olur.

Haklı olmak, insanın en çok sınandığı hâllerden biridir. Yanlış yapan insanın dili kısadır; savunacak pek bir şeyi yoktur. Ama haklı olan insanın dili uzundur. Anlatacak çok şeyi vardır. İspatlamak ister. Onaylanmak ister. Haklılığının görülmesini ister. Ve görülmedikçe içten içe öfkelenir.

Haklılık, insanı ağırlaştırır. Çünkü haklı olan insan çoğu zaman susamaz. Susarsa içinde biriken sesler konuşur. "Ben haklıydım ama sustum." Bu bile yeni bir yük oluşturur. Susmanın bile kendine pay çıkarılan bir şekli vardır. İşte bu yüzden tasavvufta susmak da yetmez; susarken kaybolmak gerekir.

Haklılık duygusu, insanın iç muhasebesini bozan bir etkide bulunur. İnsan kendini sorgulamayı bırakır. Çünkü sorgulamak, haksızlık ihtimalini kabul etmeyi gerektirir. Haklı olan kişi, kendini sorgulamaktan çok başkalarını düzeltmeye yönelir. Bu da kalbin yönünü dışarı çevirir. Kalp dışarı baktıkça, içeride birikenleri görmez hâle gelir.

Oysa kalbin gizli hesabı, tam da bu görünmeyen birikimlerden oluşur. İnsan kendini temize çıkardığını zannettikçe,

kalpte yeni lekeler oluşur. Bu lekeler günah gibi değildir. Daha tehlikelidir. Çünkü fark edilmezler. İyilik kılığında gelirler. Doğruluk kisvesi giyerler.

Kalpte biriken görünmez gurur, çoğu zaman şu düşüncelerle beslenir: "Benim niyetim temiz." "Ben kötü düşünmedim." "Ben elimden geleni yaptım." Bu cümleler, insanın kendine tanıklık etme ihtiyacından doğar. Oysa tasavvuf, kulun kendine şahit olamayacağını söyler. Kul, kendi kalbinin içini bile tam olarak bilemezken, nasıl temize çıkar?

Gurur her zaman başı dik durmaz. Bazen eğilir. Bazen ağlar. Bazen dua eder. Ama yine de gururdur. Çünkü merkez hâlâ aynıdır: ben. İnsan, kendi iyiliğine inandıkça, başkasının kusuruna karşı daha az sabırlı olur. Çünkü kendi kalbini yeterince temiz görüyordur. Bu da merhametin alanını daraltır.

Tasavvuf yolunda en zor derslerden biri şudur: İnsan, en çok iyi olduğu hâllerde kendini kaybeder. Çünkü kötülük insanı uyarır, iyilik ise gevşetir. Günah insana sınırlarını hatırlatır, doğruluk ise sınırları belirsizleştirir. Bu yüzden büyükler, "Amelin varsa kork" demiştir. Çünkü amel, insanı Rabbe değil, bazen kendine yaklaştırır.

Kalbin gizli hesabı, defter tutmak gibidir. İnsan fark etmeden kalbinde satırlar biriktirir. Her "ben yaptım" bir satırdır. Her "haklıydım" bir satırdır. Her "buna rağmen sustum" başka bir satırdır. Bu defter dışarıdan görünmez ama içte taşınır. Ve insan bu defteri ne kadar doldurursa, o kadar ağır yürür.

Ağır yürüyen insanın secdesi de ağır olur. Duası da. Çünkü dua bile bazen bir hak talebine dönüşür. "Ben bunları yaptım, şimdi karşılığını bekliyorum." Oysa tasavvuf, karşılıksızlığı öğretir. Yapılan işin karşılığı unutulduğunda, iş hafifler. Hatırlandığında ise kalpte bir yer kaplar.

Kalbin hafiflemesi için, insanın kendine açtığı bu gizli hesabı

kapatması gerekir. Bunun yolu, ne yaptığını unutmak değildir; kime yaptığını hatırlamaktır. İnsan, yaptığı işi kendine yazmayı bıraktığında, içindeki gerginlik çözülmeye başlar. Çünkü artık bir şey ispat etmek zorunda değildir. Ne kendine, ne başkalarına.

Haklı olmanın ağırlığından kurtulmak, haksızlığa razı olmak değildir. Bu, önemli bir ayrımdır. Tasavvuf, zulme sessiz kalmayı öğretmez. Ama zulme karşı dururken bile kalbin merkezini korumayı öğretir. İnsan, doğruyu savunurken kendini yüceltmeye başladığı anda, doğruluk kalpten uzaklaşır.

Kalpte biriken görünmez gurur, insanın iç dengesini bozar. İnsan ya kendini çok büyük görür ya da çok kırılgan olur. Çünkü merkezde ben vardır. Merkezde ben olan bir kalp, her darbeyi kişisel algılar. Her sözü kendine söylenmiş sayar. Her eleştiriyi tehdit olarak görür. Oysa merkezden çekilen bir kalp, olan biteni daha sakin karşılar.

Tasavvuf, insanı küçültmez; hafifletir. Hafifleyen insan, daha az incinir. Daha az öfkelenir. Daha az hesap yapar. Çünkü artık içte bir defter tutmuyordur. Kim ne yaptı, kim ne dedi, kim ne borçlu… Bunların hepsi defterin konusudur. Defteri kapatan insan, daha serbest yaşar.

İnsan, kendine yazdığı paydan kurtulmadıkça huzur bulamaz. "Ben yaptım" cümlesi terk edilmedikçe, kalp yük taşımaya devam eder. Haklı olmanın verdiği üstünlük hissi çözülmedikçe, görünmez gurur büyümeye devam eder.

Kalbin gizli hesabı kapandığında, insan kaybetmez. Aksine, yükünü bırakır. Ve yükünü bırakan insan, daha az konuşur ama daha net durur. Daha az savunur ama daha sağlam olur. Çünkü artık savunacak bir benlik kalmamıştır.

Tasavvufun derdi insanı yok etmek değil; iddiayı yok etmektir. İddia gittiğinde, kalp yerini bulur. Yerini bulan kalp, artık

ne haklı olmak ister ne de haklı görünmek. Sadece doğruda durur. Sessizce. Ağırlaşmadan.

8

YEDİNCİ BÖLÜM – ALLAH İÇİN OLAN ŞEYLER

Allah için sevmek – Allah için susmak – Allah için vazgeçmek

Allah için olan şeyler, dışarıdan bakıldığında anlaşılmaz.
Çünkü Allah için yapılanlar, gösterilmek üzere yapılmaz.
Onların sesi alçaktır, izi siliktir, adı çoğu zaman konmaz.
Ama kalpte bıraktığı etki derindir.
Sessizdir, ama kalıcıdır.
İnsan genelde bir şeyi neden yaptığını bilir.
Ama Allah için yapılan şeylerde, insan bazen kendisi bile emin olamaz.
Bir tereddüt olur.
Bir belirsizlik.
"Acaba gerçekten Allah için mi?" sorusu dolaşır durur kalpte.
İşte bu soru bile, o işin dünyaya ait olmadığını gösterir.
Çünkü dünya için yapılan şeyler, insana hiç şüphe vermez.
Dünya nettir.
Allah için olan ise biraz sisli, biraz karanlık, biraz sessizdir.

Allah İçin Sevmek

Allah için sevmek, sevileni merkeze koymak değildir.
Sevginin merkezini değiştirmektir.
İnsan çoğu zaman severken bağlanır.
Bağlanırken tutar.
Tutarken sahiplenir.
Sahiplendiğinde korkar.
Korktuğunda incitir.
Allah için sevmek, bunların hepsini yavaş yavaş çözmektir.
Allah için sevilen bir insan, kaybedilme korkusuyla sevilmez.
O sevgi, "gitme" diye tutmaz.
"Kal" diye zorlamaz.
"Benim ol" diye daraltmaz.
Allah için sevgi, geniştir.
Alan tanır.
Mesafe bırakır.
Sessizliğe saygı duyar.
Bu sevgi, karşılık beklemez.
Sevilmediğinde küsmeyi bilmez.
Azaldığında öfkelenmez.
Çünkü bu sevgi, karşıdan beslenmez.
Kaynağı başkadır.
Allah için sevmek, insanı yormaz.
Çünkü yük bindirmez.
"Bana bunu borçlusun" demez.
"Ben senin için şunları yaptım" diye hatırlatmaz.
Hatırlatılan her sevgi, dünyaya aittir.
Unutulan sevgi ise Allah'a.
Allah için seven insan, sevdiğini Allah'a emanet eder.
Emanet edilen şey sıkılmaz.

Emanet edilen şey kontrol edilmez.
Emanet edilen şeyin gidişi de gelişi de sahibine bırakılır.

Allah İçin Susmak

Susmak her zaman erdem değildir.
Ama Allah için susmak, insanın kendini geri çekebilmesidir.
İnsan çoğu zaman konuşarak var olur.
Anlatarak rahatlar.
Savunarak ayakta durur.
İspat ederek değer kazanır.
Allah için susmak, bütün bu dayanakları terk etmektir.
Biri haksızlık yapar.
İnsan içinden cevaplar hazırlar.
Cümleler dizilir.
Haklılık sıralanır.
Ama dil susar.
Bu sususş korkudan değildir.
Zayıflıktan hiç değildir.
Bu sususş, içte yapılan bir tercihtir.
Allah için susan insan, şunu bilir:
Her doğru her yerde söylenmez.
Her hak her an savunulmaz.
Ve her sessizlik, kayıp değildir.
Allah için susmak, içteki yangını söndürmez belki.
Ama yangını başkasına sıçratmaz.
Bu sususşta bir yanma vardır.
Ama bu yanma, içi temizler.
İnsanı hafifletir.
Allah için susan insan, kendini anlatma ihtiyacından vazgeçmiştir.

Anlaşılmamayı göze almıştır.
Yanlış bilinmeyi kabullenmiştir.
Çünkü Allah için susmak,
Allah'ın bildiğiyle yetinmektir.

Allah İçin Vazgeçmek

Vazgeçmek kelimesi insana kayıp gibi gelir.
Eksilmek gibi.
Geri çekilmek gibi.
Ama Allah için vazgeçmek, aslında yük bırakmaktır.
İnsan bazen bir şeyden vazgeçmez;
bir şey ona tutunur.
Bir beklenti.
Bir hayal.
Bir "olsaydı" düşüncesi.
Allah için vazgeçmek, bu tutunmaları çözmektir.
Bir söz söylenmeyecektir.
Bir cevap verilmeyecektir.
Bir yol yürünmeyecektir.
Bir hak talep edilmeyecektir.
İnsan vazgeçtiğini zanneder.
Ama aslında içindeki gerginlikten kurtulur.
Allah için vazgeçen insan,
her şeyi terk etmez.
Ama her şeyi sahiplenmekten vazgeçer.
Bu yüzden Allah için vazgeçmek,
insanı boşlukta bırakmaz.
Aksine, içte bir ferahlık açar.
Çünkü vazgeçilen şeyler,
çoğu zaman insanın yükleridir.

Allah İçin Olan Şeylerin Ortak Dili

Allah için sevmek, susmak ve vazgeçmek…
Üçü de aynı yerden çıkar:
Merkezden çekilmekten.
Bu üç hâlde de insan,
kendini biraz geriye alır.
Bir adım geri.
Bazen iki.
Ve geri çekildikçe,
hayat daha az gürültülü olur.
Allah için olan şeyler,
insanı öne çıkarmaz.
Geri plana iter.
Ama geri planda duran insan,
daha net görür.
Kalabalığın içinde bağıranlar değil,
kenarda duranlar görür.
Allah için yapılan hiçbir şey,
insanı üstün hissettirmez.
Tam tersine, yumuşatır.
Sertleşen şeyler dünyaya aittir.
Yumuşayanlar Allah'a.

Bu Bölümün Sessiz Sonu

Allah için olan şeyler,
bir liste değildir.
Bir başarı tablosu hiç değildir.
Bunlar, insanın kendine fark ettirmeden yaptığı tercihlerdir.
Bir gün seversin ama tutmazsın.

Bir gün susarsın ama içine yazmazsın.
Bir gün vazgeçersin ama bunu fedakârlık diye anlatmazsın.
Ve belki de en önemlisi şudur:
Allah için olan şeylerin tanığı yoktur.
Ne alkışlayan vardır,
ne kaydeden.
Ama kalp bilir.
Kalp, yükünün azaldığını fark eder.
Kalp, artık daha az kırıldığını hisseder.
Kalp, olan biteni daha sakin karşılar.
Çünkü artık bazı şeyler Allah içindir.
Ve Allah için olan şeyler,
insanı yormaz.

9

SEKİZİNCİ BÖLÜM – DUANIN İNSANA DÖNÜŞÜ

Dua ederken değişen ben – Kabulden önce terbiye – Duanın sonucu değil, etkisi

İnsan duayı çoğu zaman bir sonuç kapısı sanır.
Bir şey olur ya da olmaz.
Gelir ya da gelmez.
Açılır ya da kapanır.
Oysa dua, kapıdan çok aynaya benzer.
İnsan her dua edişinde biraz kendini görür.
Ve çoğu zaman, görmek istediğini değil;
görmesi gerekeni.
Dua ederken insanın dili Allah'a döner,
ama duası kendine iner.
Bu yüzden dua, sadece yukarıya çıkan bir ses değildir.
Aşağıya doğru inen bir etkidir.
İnsanın içine doğru.

Dua Ederken Değişen Ben

İnsan dua etmeye başladığında, kendisiyle konuştuğunu sanır.
Kelimeleri seçer.
Cümleler kurar.
İsteklerini sıralar.
Ama dua uzadıkça, kelimeler azalır.
Cümleler bozulur.
İstekler karışır.
Bir yerden sonra insan, ne istediğini tam bilemez hâle gelir.
İşte o an dua, insanı çözmeye başlar.
Duanın ilk hâli talep içerir.
Sonra ihtiyaç.
Sonra acziyet.
Ve en sonunda, susuş.
İnsan en sahici duasını sustuğu yerde eder.
Çünkü orada artık rol yoktur.
Ezber yoktur.
Kendini anlatma çabası yoktur.
Sadece çıplak bir ben vardır.
Ve o ben, artık eskisi gibi değildir.
Dua eden insan, dua ettikçe değişir.
Bunu hemen fark etmez.
Ama bir gün bakar ki,
aynı şeyleri istememektedir.
Eskiden çok istediği bir şey için artık daha az ısrarcıdır.
Eskiden vazgeçemediği bir şey için
"olmasa da olur" diyebilmektedir.
İşte bu, duanın insana dönüşüdür.

Kabulden Önce Terbiye

İnsan duasının kabulünü, çoğu zaman dışarıda arar.
Olmuş mu?
Gerçekleşmiş mi?
Kapı açılmış mı?
Ama dua, çoğu zaman kabulden önce terbiye getirir.
Allah, kuluna istediğini vermeden önce,
onu istediği şeye uygun hâle getirir.
Bazen de uygun olmadığını fark ettirir.
Bu yüzden bazı dualar gecikir.
Bazıları şekil değiştirir.
Bazıları hiç gelmez gibi görünür.
Ama insan bu süreçte değişiyorsa,
dua boşa gitmiyordur.
Dua, kulun sabrını inceltir.
Beklemeyi öğretir.
Aceleyi törpüler.
İnsan her istediğine hemen ulaşsaydı,
beklemenin içindeki hikmeti hiç tanıyamazdı.
Terbiye, duanın sessiz kabulüdür.
Kul dua ederken,
bir yandan da içinden soyulur.
Fazlalıklar dökülür.
Beklentiler azalır.
İddialar yumuşar.
Dua eden insan,
zamanla Allah'a ne söyleyeceğini değil,
Allah'ın ona ne yaptığını fark eder.

Duanın Sonucu Değil, Etkisi

Dua sonuçla ölçülürse,
çoğu zaman eksik kalır.
Çünkü her dua, isteneni getirmez.
Ama her dua, bir etki bırakır.
Bu etki bazen sakinliktir.
Bazen dayanma gücü.
Bazen de kabullenme.
İnsan bir şeye ulaşamaz ama
ulaşamamayı taşımayı öğrenir.
İşte bu, duanın etkisidir.
Dua eden insan,
hayatla daha az kavga eder.
Her şeyi kontrol etme ihtiyacı azalır.
Çünkü dua, insana şunu öğretir:
Her şey senin elinde değil.
Bu fark ediş, insanı küçültmez.
Hafifletir.
Dua, insanın omuzlarından
fazla yükleri indirir.
"Ben hallederim" iddiasını alır.
Yerine "Ben dayanırım" hâlini bırakır.

Dua ve Beklenti Arasındaki İnce Çizgi

Dua, beklentiye dönüştüğünde yorucu olur.
"Ben istedim, neden olmadı?" sorusu
kalpte ağırlaşır.
Ama dua teslimiyete dönüştüğünde,
beklenti çözülür.

İnsan şunu demeyi öğrenir:
"Ben söyledim, gerisi Senin."
Bu cümle, duanın en temiz hâlidir.
Dua eden insan,
sonuca değil sürece odaklandığında,
iç dünyası daha dengeli olur.
Çünkü artık her gecikmeyi reddedilme saymaz.
Her zorluğu cezaya yormaz.
Dua, hayatı yumuşatmaz belki;
ama insanı yumuşatır.

Duanın Sessiz Sonu

Bazı dualar yüksek sesle edilir.
Bazıları içten.
Bazıları da hayata yayılır.
İnsan bazen fark etmeden dua eder.
Bir şeyi yapmamayı seçerken.
Bir sözden vazgeçerken.
Bir haktan geri dururken.
İşte bu hâller,
duanın hayata karışmış hâlidir.
Dua, sadece eller açıldığında değil;
kalp geri çekildiğinde de edilir.
Ve belki de en sahici dua şudur:
İnsanın, eskisi kadar sert olmaması.
Eskisi kadar aceleci olmaması.
Eskisi kadar iddialı olmaması.
Bu değişim fark edildiğinde,
dua artık bir sonuç arayışı olmaktan çıkar.
Bir hâle dönüşür.

Bu Bölümün Ardından

Dua eden insan,
her zaman istediğini alamaz.
Ama çoğu zaman,
taşıyabileceği bir kalp kazanır.
Ve bazı kazançlar,
hiçbir sonuçla ölçülmez.
Çünkü dua,

cevaptan önce insanı verir.

10

DOKUZUNCU BÖLÜM – KABUL EDİLME KORKUSU

Dua bir Amazon siparişi değildir. Bir tuşa basıp "onayla" dediğin, sonra da kargonun nerede kaldığını merak ettiğin bir süreç hiç değildir. Dua, insanın kontrol duygusunun yavaş yavaş elinden alındığı bir yolculuktur. Sipariş verirken insan hâlâ güçlüdür; ne istediğini bilir, ne zaman geleceğini hesaplar, gecikince şikâyet eder. Duada ise insan bilmezliğini kabul eder. Ne zaman olacağını bilmez, nasıl olacağını bilmez, hatta bazen olup olmayacağını bile bilmez. İşte tam da bu bilmezlik, duanın başladığı yerdir. Çünkü dua, kulun güçlü olduğu yerden değil; zayıf olduğu yerden yükselir.

Dua eden insan önce şunu fark eder: Benim taleplerim var ama Allah'ın hikmeti var. Benim aciliyetim var ama Allah'ın vakti var. Benim korkularım var ama Allah'ın kuşatıcılığı var. Bu fark ediş kolay değildir. İnsan içten içe Allah'ı kendi takvimine uydurmak ister. "Şimdi olsun", "böyle olsun", "tam da istediğim gibi olsun" der. Dua, bu buyurgan dili törpüler. Dil hâlâ ister ama ses tonu değişir. Emir gibi başlayan cümleler, zamanla rica olur. Rica bile ağır gelmeye başladığında ise

suskunluk doğar. Ve o suskunluk, duanın en derin hâlidir.

Dua ederken insanın benliği incelir. İlk zamanlar dua, "benim ihtiyacım" etrafında döner. Benim derdim, benim acım, benim korkum, benim beklentim… Zamanla insan fark eder ki bu "ben" çok yer kaplamaktadır. Dua, bu fazlalığı azaltır. Kul, Allah'ın huzurunda ne kadar küçük olduğunu idrak eder. Bu küçülme bir eziklik değildir; aksine bir ferahlıktır. Çünkü insan her şeyi taşımak zorunda olmadığını anlar. Yük hafifler, omuz gevşer, kalp nefes alır.

Dua bir sonuç üretme makinesi değildir. Sonuç odaklı bakıldığında dua insanı yorar. "Bu kadar dua ettim, hâlâ olmadı" cümlesi kalbi sertleştirir. Oysa dua, sonuçtan önce yön verir. İnsan dua ettikçe bakış açısı değişir. Eskiden "olmadı" dediği şeylere zamanla "olmamış olması da bir cevapmış" demeyi öğrenir. Bu öğrenme kolay değildir. İnsan çoğu zaman kabul edilmemekten değil, kabul edilme ihtimalinden korkar. Çünkü kabul edilen dua sorumluluk getirir. İstenen verilirse, kul artık o nimetin hesabını da taşımak zorundadır.

Dua ederken insan sadece Allah'tan bir şey istemez; aynı zamanda Allah'a yaklaşır. Yaklaşmak, talep etmekten daha dönüştürücüdür. Yaklaşan insan kendini görmeye başlar. Kalbindeki aceleyi, sabırsızlığı, gizli kibri fark eder. "Ben bu duayı hak ediyorum" duygusu içten içe kabarırsa, dua hemen susar. Çünkü dua, hak iddiasını sevmez. Dua aczin dilidir. "Ben yapamam, ben bilemem, ben tutunamam" diyenlerin dilidir.

Dua bazen insanın elinden alınır. Uzun süre dua edersin ama kelimeler gelmez. Dil susar, kalp dağınık olur, göz yaşarmaz. İşte bu hâl, çoğu insanın sandığının aksine duanın bozulduğu değil, derinleştiği andır. Çünkü dua sadece kelime değildir. Dua bir yönelmedir. Kelime bitince yönelme başlar. Kul konuşamaz hâle geldiğinde Allah'a en yakın olduğu noktaya

gelir. Çünkü artık süslü cümleler yoktur, rol yoktur, beklenti pazarlığı yoktur. Sadece çıplak bir duruş vardır.

Dua, insanın içindeki aceleciliği yavaş yavaş eritir. İnsan her şeyin hemen olmasını ister çünkü beklemek ona kendi aczini hatırlatır. Dua ise beklemeyi öğretir. Beklemek, boş durmak değildir. Beklemek, kalbin şekil değiştirmesidir. Dua eden insan beklerken fark etmeden olgunlaşır. İstemeyi öğrenir, vazgeçmeyi öğrenir, bazen de istemekten vazgeçmeyi öğrenir. Bu, duanın insana dönüşmesidir.

Bazı dualar vardır, kabul edilse insanın helâki olur. Ama kul bunu bilmez. Kul sadece istediğini görür, hikmeti göremez. Dua tam da burada insanın Allah'a güvenme sınavına dönüşür. "Ben bilmiyorum ama Sen biliyorsun" diyebildiği an, dua gerçek yerine oturur. Bu cümle dilde kolaydır ama kalpte zordur. Kalp hâlâ kontrol etmek ister. Dua, bu kontrol arzusunu kırar. Kırıldıkça can acır, can yandıkça dua derinleşir.

Dua bir karşılık bekleme hâli olmaktan çıktığında saflaşır. "Ben dua ettim, şimdi Sen de yap" düşüncesi gizli bir alışveriştir. Dua bu alışverişten arındıkça ibadete dönüşür. Kul dua eder ama sonucu Allah'a bırakır. Bırakmak, umursamamak değildir; bırakmak, teslim etmektir. Teslim olan insanın duası daha sessizdir ama daha güçlüdür.

Dua, insanın kendi niyetini de sınar. Gerçekten hayırlı mı istiyorum, yoksa nefsimi mi besliyorum? Gerçekten Allah için mi istiyorum, yoksa Allah'ı aracı mı kılıyorum? Bu sorular dua ettikçe insanın içine düşer. Dua, insanı kendisiyle yüzleştirir. Bu yüzleşme bazen ağırdır. Çünkü insan kendi niyetinin berrak olmadığını fark eder. Ama işte bu fark ediş bile bir kabuldür.

Dua bir yolculuktur; varılacak yerden çok yürüyenin değiştiği bir yol. Yol uzadıkça insan hafifler. Gereksiz beklentiler düşer, ağır talepler elden bırakılır. Dua eden insan zamanla şunu

anlar: Asıl mucize, istediğimin olması değil; isteme biçimimin değişmesidir. Asıl ikram, dışımın değil içimin düzenlenmesidir.

Ve en sonunda kul şunu hisseder: Dua ettiğim günlerle etmediğim günler aynı değil. Hayat aynı akıyor olabilir ama ben aynı değilim. Kalbim daha yumuşak, dilim daha temkinli, beklentim daha az keskin. İşte bu hâl, duanın kabul edilip edilmediğinden bağımsız bir nimettir. Çünkü dua, insana Allah'ı değil; Allah'ın huzurunda durmayı öğretir.

Dua bir Amazon siparişi değildir. Dua, insanın kendi hızından vazgeçip ilahi ritme uyum sağlamasıdır. Dua, "ne zaman" sorusunu bırakıp "nasıl bir kul olmalıyım" sorusuna geçiştir. Ve bu geçiş, insanın kaderinde sessiz ama derin bir iz bırakır.

11

ONUNCU BÖLÜM – RIZAYA YAKLAŞMAK

Rızaya varmak değil
Rızaya yaklaşmak
Yolun kendisi

Rıza, ulaşılan bir menzil değildir. İnsan çoğu zaman rızayı bir sonuç gibi düşünür: "Olduysa rıza var, olmadıysa yok." Hâlbuki rıza, sonuca değil hâle bağlıdır. Varılan bir kapıdan çok, yürüyüşün kendisidir. İnsan rızaya "vardığını" zannettiği anda çoğu zaman yanılır. Çünkü rıza, sahiplenildiği anda elden kayar. "Ben razıyım" diyen kalp, çoğu zaman kendi razı olma hâline razıdır; Allah'ın takdirine değil.

Bu yüzden rıza bir iddia değil, bir yakınlaşmadır. Yaklaştıkça derinleşen, derinleştikçe daha da uzakta hissedilen bir hâl. İnsan rızaya yaklaştıkça kendi içindeki şartları fark eder. "Şu olursa razıyım", "bu olursa kabul ederim", "buraya kadar tamam ama sonrası zor" dediği noktalar bir bir ortaya çıkar. Rıza, bu pazarlıkların yavaş yavaş çözülmesidir. Ama bu çözülme ani olmaz. Zorla hiç olmaz. Zaman ister, yara ister, sabır ister.

Rızaya yaklaşmak, başına geleni hemen sevmek değildir.

Tasavvuf, insanı duygusuzlaştırmaz. Can yanarken yanıyordur. Kalp kırıldığında kırılıyordur. Rıza, acıyı inkâr etmek değildir; acının Allah'tan bağımsız olmadığını bilmektir. İnsan rızaya yaklaştıkça şunu öğrenir: Her geleni sevemeyebilirim ama gelenin Rabbimden geldiğini inkâr edemem. Bu cümle, rızanın eşiğidir.

Rıza, başına geleni anlamak zorunda olmak da değildir. İnsan çoğu zaman "neden?" sorusuna cevap bulamadığı için isyan eder. Oysa rıza, anlamaktan önce teslimiyet ister. Her şey anlaşılmak zorunda değildir. Bazı hakikatler, sadece taşınmak içindir. İnsan rızaya yaklaştıkça "anlamak" talebi zayıflar, "dayanabilmek" duası güçlenir. Çünkü insan fark eder ki bazı yükler açıklamayla değil, sabırla taşınır.

Rızaya yaklaşmak, kaderi sevmek değil; kaderle kavga etmeyi bırakmaktır. İnsan kaderiyle kavga ettikçe yorulur. "Böyle olmasaydı", "şöyle olmalıydı", "başkalarınınki neden böyle" cümleleri kalbi kemirir. Rıza bu kemirilmeyi durdurur. İnsan rızaya yaklaştıkça mukayese azalır. Başkasının hayatı gözünde küçülür, kendi hayatı ağırlaşır ama berraklaşır. Çünkü artık dikkat başkalarında değil, kendindedir.

Rıza, pasiflik değildir. "Ne olursa olsun" demek değildir. Çaba bırakılmaz, dua bırakılmaz, emek terk edilmez. Ama sonuç ilahlaştırılmaz. İnsan rızaya yaklaştıkça şunu öğrenir: Ben elimden geleni yaparım, gerisi bana ait değildir. Bu cümle insanı tembelleştirmez; aksine rahatlatır. Çünkü insan, yükünün sınırını bilir. Kendi sınırını bilen kalp, taşımaması gerekeni taşımaz.

Rızaya yaklaşmak, içteki gizli itirazları fark etmektir. Dilde "tamam" derken kalpte "ama" varsa, rıza henüz uzaktadır. Bu "ama"lar insanın iç dünyasında sessizce çalışır. İbadetin içine sızar, duanın tonunu değiştirir, sabrı yorar. Rıza, bu "ama"ları

bir bir fark etme cesaretidir. Yok etmek değil önce görmek gerekir. Görmeden bırakılmaz.

Rıza hâli, insanı hayattan koparmaz; hayata daha köklü bağlar. Çünkü artık her şey geçici olduğu için değil, Allah'tan olduğu için kıymetlidir. Sevinç de keder de emanet hâline gelir. İnsan rızaya yaklaştıkça sevinçle şımarmaz, kederle yıkılmaz. Denge oluşur. Bu denge donukluk değildir; sükûnettir. Fırtına vardır ama merkez sakindir.

Rıza, insanın kendisiyle ilişkisini de dönüştürür. İnsan rızaya yaklaştıkça kendine karşı daha merhametli olur. Her başarısızlığı felaket, her gecikmeyi kusur saymaz. Çünkü bilir ki her gecikme bir terbiye, her düşüş bir öğretidir. Kendine acımasız olan insan rızaya yaklaşamaz. Çünkü rıza, önce iç barışı ister.

Rızaya yaklaşmak, bazen çok yavaş ilerlemektir. İnsan bir gün razı hisseder, ertesi gün aynı konuda isyan eder. Bu gelgitler rızasızlık değildir; insanlıktır. Tasavvuf yolu inişli çıkışlıdır. Rıza da böyledir. Bir hâl gibi gelir, bir hâl gibi gider. Kalıcı olan, bu hâli arama niyetidir. Niyet varsa yol devam eder.

Rıza, sessizdir. Çok konuşmaz, kendini ilan etmez. "Ben razıyım" diyenler çoğu zaman henüz yoldadır. Gerçek rıza, dilde değil hâlde bellidir. İnsan şikâyet etmeyi bıraktığında değil; şikâyetin tonunun değiştiğinde rızaya yaklaşır. "Neden ben?" yerine "Bunda bana düşen nedir?" diye sorabildiğinde yaklaşır.

Rızaya yaklaşmak, Allah'ı hayatın bir parçası olmaktan çıkarıp merkeze almaktır. Merkezde Allah olunca, olaylar anlamını O'ndan alır. İnsan kendini merkeze koyduğunda her şey kişisel bir sınav olur. Allah merkezde olduğunda ise her şey bir emanet olur. Emanet bilinci rızanın zeminidir.

Rıza bir hedef değildir; istikamet göstergesidir. İnsan rızaya

yaklaştıkça yolu netleşir ama yük bitmez. Çünkü bu dünya rıza yeri değil, rıza arama yeridir. Tam olma iddiası bu dünyaya ait değildir. Bu yüzden rıza, "oldu" denilen bir nokta değil; "olmaya çalışıyorum" denilen bir hâl olarak kalır.

Yolun kendisi budur. Yürüdükçe incelmek, inceldikçe susmak, sustukça güvenmek. Rıza, varılan bir kapı değil; yürürken insanın içini şekillendiren bir yol arkadaşlığıdır. Ve belki de en büyük lütuf şudur: Rızaya ulaşmak değil, rızaya doğru yürüyebilme niyetiyle yaşamak. Çünkü Allah, çoğu zaman sonucu değil; yönü sever.

12

SON BÖLÜM – ALLAH RIZANI VERSİN

Bir beddua yerine
Bir yalvarış yerine
Bir destur olarak
Biz kızınca beddua ederiz.
Dilimiz buna yatkındır.

Canımız yandığında, haksızlığa uğradığımızda, öfkemiz kabardığında ilk çıkan söz genelde şudur:

"Allah cezanı versin."

Bu cümle, öfkenin diliyle uyumludur. İçimizdeki yangına denk düşer. Bir denge bozulmasını ister. Karşı tarafın da canı yansın ister. Biz rahatlayalım ister. Bu yüzden kolay söylenir. Düşünmeden çıkar. Arkasından kalbimizi yoklamayız. Söz çıkmıştır bir kere.

Bir de şu vardır:

"Allah rızası için yap."

Bu cümle ise bir yalvarıştır. Çaresizliğin dilidir. Birine yük bindirirken söylenir. "Ben yapamıyorum, sen yap" demektir. Bazen samimidir, bazen mecburiyetten söylenir. Ama yine de

rıza, burada bir araçtır. Bir işi oldurmak için kullanılan bir anahtar gibidir.

Dikkat edersen, rıza ya **öfkenin karşısında** yoktur ya da **isteğin içinde** erir.

Ama kimse kimseye durup dururken şunu demez:

"Allah rızanı versin."

Çünkü bu cümle ne öfkeye hizmet eder, ne talebe.

Bu cümle, sonucu değil yönü konuşur.

Ve biz sonuçlarla yaşamaya alışığız.

İşte bu yüzden diyoruz ki:

Bu cümle bizim **desturumuz** olsun.

Kızdığında da…

Mutlu olduğunda da…

Kırıldığında da…

Memnun kaldığında da…

Ağzından ilk çıkan söz beddua olmasın.

Yalvarış da olmasın.

Rıza olsun.

"Allah rızanı versin."

Bu cümleyi öfkeliyken söylemek zordur. Çünkü insan öfkeliyken karşısındakinin değişmesini değil, cezalandırılmasını ister. Ama bu cümle cezayı Allah'a bırakır, dönüşümü Allah'tan ister. "Sen yan" demez; "sen doğru yere yönel" der. Bu, öfkenin içini boşaltan bir sözdür. Söyleyeni de sakinleştirir.

Bu cümleyi mutluyken söylemek de kolay değildir. Çünkü sevinçte insan sahiplenir. "Ben memnun kaldım", "bana iyi geldi", "beni mutlu etti" demek ister. Ama "Allah rızanı versin" dediğinde, memnuniyeti kendine bağlamaz. Karşılığı dünyada tutmaz. İyiliği Allah'a havale eder. Bu da sevinci temizler.

Bu cümle ne bir teşekkür kalıbıdır,

ne bir dua cümlesi sadece.

Bu cümle bir **ahlâk önerisidir**.
Diyor ki:
“Ben seninle hesaplaşmayacağım.”
“Ben seni ödüllendirmeyeceğim.”
“Ben seni cezalandırmayacağım.”
“Seni Allah’a bırakıyorum.”
Bu yüzden ağırdır.
Bu yüzden alışılmadıktır.
Bu yüzden dilimize oturmaz.
Ama tam da bu yüzden gereklidir.
Bir toplum, bedduayla konuşuyorsa sertleşir.
Bir toplum, sürekli yalvararak konuşuyorsa yorulur.
Ama bir toplum rıza diliyle konuşursa, içten içe değişir.
Bizim sözlüğümüzde bir dönüşüm olsun istiyoruz.
Hakaretin yerine rıza,
bedduanın yerine teslimiyet,
hesabın yerine emanet.
Kızdığında “Allah cezanı versin” demek kolay.
Ama durup “Allah rızanı versin” demek…
İşte bu, nefsin geri çekilmesidir.
İşte bu, insanın kendini frenlemesidir.
Bu cümle karşıdakini değil, önce seni eğitir.
Bir süre sonra şunu fark edersin:
Bu cümleyi sık söyleyen insan, daha az kavga eder.
Daha az açıklama yapar.
Daha az haklılık taşır.
Çünkü rızayı isteyen, sonucu zorlamaz.
Bu cümle bazen yüksek sesle söylenir.
Bazen sadece içten.
Bazen hiç söylenmez ama yaşanır.
Ama her hâlükârda bir pusula olur.

Bu kitabın sonunda söylenecek başka bir cümle yok.
Çünkü bu kitap bir öğreti değil, bir yön arayışıydı.
Bir slogan değil, bir dil değişikliği teklifiydi.
Eğer bir gün kızdığında ağzından şu çıkarsa:
"Allah rızanı versin…"
Eğer bir gün mutlu olduğunda bunu söyleyebilirsen…
Eğer bir gün hiçbir şey söylemeyip sadece bunu içinde tutabilirsen…
Bil ki bir şey değişmiştir.
Ve belki de en büyük dua şudur:
Hepimizin dili,
öfkeliyken de sevinçliyken de
aynı yere işaret etsin.

Allah rızanı versin.